

Kulturnämnden

Datum: 2019-06-17

Tid: 09:00-15:00

Plats: Kulturarvscentrum, Sandvägen 15, Växjö

Ledamöter

Ida Eriksson (M), ordförande

Gunnar Nordmark (L), vice ordförande

Lovisa Alm (S), 2:e vice ordförande

Andreas Håkansson (C)

Malin Stadig Lundgren (KD)

Ragnar Lindberg (S)

Sara Rosén Andersson (S)

Hugo Hermansson (S)

Simon Bring (SD)

Ersättare

Pernilla Sjöberg (M)

Vidar Lundbeck (C)

Fanny Svensson (KD)

RosMarie Jönsson Neckö (S)

Fredrik Jakobsson (V)

1 Justering av protokoll

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden utser Lovisa Alm att jämte ordförande justera protokollet.

Sammanfattning

Föreslås att kulturnämnden utser Lovisa Alm att jämte ordförande justera protokollet. Justering sker xx juni.

2 Fastställande av dagordning

3 Tema Kulturarv och muntligt berättande

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Kulturnämndens ledamöter kommer löpande under hela mandatperioden att erbjudas möjligheter till kunskapsuppbyggnad i uppdraget som regional kulturpolitiker. Det sker bland annat genom olika teman i anslutning till kulturnämndens ordinarie sammanträden.

Under första året i mandatperioden sker tematiska fördjupningar med utgångspunkt i den regionala kulturplanens konst- och kulturområden. I samband med detta får kulturnämndens ledamöter också möjlighet att möta regionala kulturorganisationer inom respektive område. De tematiska fördjupningarna utgör även en del i kulturnämndens revidering av den regionala kulturplanen.

Temat för kulturnämndens sammanträde 2019-06-17 är kulturarv och muntligt berättande. Som förberedelse kan du som ledamot i kulturnämnden läsa s. 43-47 i Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020.

För detaljerad information, se bifogad inbjudan och program.

4 Regionala utvecklingsdirektörens rapport

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Vid kulturnämndens sammanträde lämnar regionala utvecklingsdirektören en aktuell lägesrapport.

5 Konstinventering (19RGK1113)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Kulturnämnden följer upp hur arbetet med inventering av regionens konst fortskrider.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Konstinventering
- Uppdatering av inventering KN

6 Månadssammandrag april 2019 (19RGK68)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden godkänner Månadssammandrag april 2019 samt att överlämnar den till regionstyrelsen för information.

Sammanfattning

Det ekonomiska resultatet tom april 2019 uppgår till +513 tkr. Verksamheten löper på enligt plan och det positiva resultatet beror på att inte kostnaderna upparbetats ännu. Fokus har lagts på konstinventeringen hittills.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut Månadssammandrag april 2019 KN
- Månadssammandrag KN april 2019

7 Uppföljning av 2018 års verksamhet (19RGK471)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Region Kronoberg följer årligen upp arbetet med den regionala kulturplanen och den verksamhet kulturnämnden finansierat i form av regionala driftsanslag, projekt och konstinköp. Uppföljningen återrapporteras enligt årscykeln till kulturnämnden i juni.

Kulturorganisationer med statligt och regionalt anslag följs upp genom kvalitativ och kvantitativ redovisning i kulturdatabasen. Denna uppföljning ligger även till grund för Region Kronobergs årliga redovisning till Kulturrådet. Verksamheter som enbart får regionala driftsanslag följs upp utanför kulturdatabasen. Uppföljning av driftsanslag genomförs även dialogbaserat i form av verksamhetssamtal.

På mötet presenteras hur arbetet fortlöper i form av kvantitativ data, kulturplanens indikatorer samt analyser av den kvalitativa redovisningen. Fördjupningar görs gällande tillgängligheten till kultur i hela Kronoberg samt barn och ungas tillgång till kultur. Samtliga verksamhetsberättelser från verksamheter som får regionala driftsanslag görs tillgängliga i Netpublicator för kännedom.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Uppföljning av 2018 års verksamhet

8 Inkomna äskanden inför 2020

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden hanterar inkomna äskanden från Hemslöjden i Kronoberg, Musik i Syd och Smålandsidrotten som ett underlag i kulturnämndens ordinarie budgetprocess inför 2020.

Sammanfattning

2019 infördes en ny struktur för äskanden inför kommande budgetår (beslutad av KN 2018-10-25). Syftet var att skapa tydligare kriterier och grunder för prioritering när det gäller kulturnämndens långsiktiga regionala driftsanslag samt transparens kring hur processen går till. Sista datum för äskande till kulturnämnden om driftsanslag eller utökat driftsanslag inför 2020 var den 30 april. Äskanden från Hemslöjden i Kronoberg, Musik i Syd och Smålandsidrotten, som omfattar organisationerna Smålands Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna, har inkommit.

Hemslöjden i Kronoberg äskar om ett utökat driftsanslag för en pedagogisk resurs med fokus på hemslöjd för barn och unga. Musik i Syd äskar om dels en engångsinverstering på 800 000 kronor med anledning av flytt till nya lokaler och dels utökat driftsanslag om 250 000 kronor årligen med anledning av ökad hyreskostnad. Smålandsidrotten äskar om utökat driftsanslag med minst 150 000 kronor för Smålands Idrottsförbund för att ligga i nivå med riksgenomsnittet samt ordinarie löne- och prisomräkning för SISU Idrottsutbildarna. I äskandet för SISU Idrottsutbildarna lyfts även ambitionen att på sikt helt återställa den neddragning som gjordes 2011.

Inkomna äskanden finns tillgängliga i Net Publicator och hanteras som underlag i kulturnämndens ordinarie budgetprocess inför 2020. I kulturstabens budgetberedning inför kulturnämndens fördelning av rambudget görs en samlad bedömning av inkomna äskanden i relation till övriga behov och genomförandet av den regionala kulturplanen.

9 Processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024 (19RGK739)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden fastställer processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024.

Sammanfattning

Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020 (beslutad av regionfullmäktige 2017-11-08) upphör att gälla vid utgången av 2020. Parallellt med genomförandet av nuvarande kulturplan påbörjas revidering inför ny kulturplanperiod.

Processplanen för revideringen utgör kulturnämndens uppdrag till förvaltningen och beskriver hur processen ska gå till. Processplanen beskriver bakgrund och tidigare arbete med regionala kulturplaner i Kronobergs län. Den fastslår övergripande principer för revideringsprocessen, processens faser och organisation, aktivitets- och tidsplan samt inriktning på den kommande regionala kulturplanens utformning och upplägg.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024
- Processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024
- Förordning (2010_2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet
- Kulturrådets riktlinjer för arbete med regionala kulturplaner
- Kulturrådets sammanfattande noteringar Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020

10 Kulturpriser och stipendier 2019 (19RGK92)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar följande:

1. Att utnämna NN, NN och NN till mottagare av årets tre

arbetsstipendier.

2. Att utnämna NN och NN till mottagare av årets två ungdomsstipendier.

(Namn presenteras vid kulturnämndens sammanträde)

3. Att offentliggöra kulturstipendiaterna i samband med beslut i kulturnämnden.

4. Att utse föreslagna personer till kulturprisgrupp 2019

Sammanfattning

Region Kronobergs årliga utdelning av kulturpriser och kulturstipendier utgår från den regionala kulturplanen. Syftet med att dela ut kulturpriser och kulturstipendier är att främja den kulturella infrastrukturen och att öka möjligheterna för fler kulturskapare att arbeta i länet.

I år delar Region Kronoberg ut tre arbetsstipendier om 60 000 kronor vardera och två ungdomsstipendier om 20 000 kronor vardera samt tre kulturutmärkelser; Kulturpriset, Kreativ entreprenör inom kulturområdet och Årets bubblare. Kulturstaben tillsätter en expertgrupp för stipendier som tar fram förslag till arbets- och ungdomsstipendiater.

Kulturnämnden utser en kulturprisgrupp som tar fram förslag till pristagare för de tre kulturutmärkelserna. Förslag till kulturprisgrupp 2019:

Kulturnämndens presidium

Helen Karlsson, Älmhults kommun

Ulrika Ringeborn, Ord i Kronoberg

Jennie Krafft, Studieförbundet

Veronica Wiman, Bild och Form Kronoberg

Kulturpristagare och stipendiater uppmärksammas under en prisutdelning vid regionfullmäktiges sista sammanträde för året.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Kulturpriser och stipendier 2019
- Plan för kulturpriser och kulturstipendier i Kronobergs län(118880)
(0)_TMP

11 Dans för hälsa (18RGK256)

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden tilldelar pilotprojektet Dans för hälsa medel om 80 000 kronor för att genomföra aktiviteter för unga samt att anlita en danspedagog.

Beslutet belastar 5102002, Region Kronobergs medel för kultur i vården.

Sammanfattning

Dans för hälsa är ett pilotprojekt som under hösten 2018 initierats av avdelningschefen för barn- och ungdomskliniken i Region Kronoberg. Projektet utgår från en studie som undersökt hälsoeffekten och kostnadseffektiviteten i att komplettera skolhälsovård med dans för flickor i åldern 13–18 år med stressrelaterad psykisk ohälsa. Projektet genomförs i samverkan mellan hälso- och sjukvården och kulturförvaltningen inom Region Kronoberg

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut - Dans för hälsa
- Dans för hälsa - tjänsteskrivelse
- Kulturens läkande kraft i Kronoberg

12 Återkoppling från externa uppdrag, möten och konferenser

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Mötesanteckningar och styrelseprotokoll finns (i förekommande fall) tillgängliga i Netpublicator.

- Återkoppling från ledamöter som har uppdrag i bolag eller regionala kulturorganisationer
- Konst i byggprocessen, 7 maj, Växjö
- Kommunalt forum, 10 maj, Växjö
- Presidieöverläggning Ljungby kommun, 10 maj, Växjö
- Regionsamverkan Sydsverige kulturutskott, 14-15 maj, Tjärö

- Hur mår länets barn och unga? 21 maj, Växjö
- Riksidrottsmötet, 23 maj, Jönköping

13 Inbjudningar till möten och konferenser

Sammanfattning

Inbjudningar finns (i förekommande fall) tillgängliga i Netpublicator.

- Kultur- och demokratiministerns årliga dialog med regionerna om kultursamverkan (inkl förmöte SKL), 24-25 september, Stockholm
- Konferens kulturella och kreativa näringar, 3 oktober, Hässleholm
- SKL:s kulturkonferens, 16-17 oktober, Halmstad
- Kulturmiljödialog, 24 oktober, Växjö
- Carl Filmpolitik, 26 augusti, Karlskrona

14 Redovisning av delegeringsbeslut

Förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden noterar delegationsbesluten till protokollet.

Sammanfattning

Vid kulturnämndens sammanträde redovisas fattade delegationsbeslut av kulturnämndens ordförande.

Delegationsbeslut

- 19RGK35-5 Kulturnämndens ordförandes delegationsbeslut nr 5/2019

15 Övriga ärenden

Konstinventering

5

19RGK1113

Kulturnämnden

Konstinventering

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar

att notera informationen till protokollet.

Sammanfattning

Kulturnämnden följer upp hur arbetet med inventering av regionens konst fortskrider.

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Uppdatering av inventering KN

Uppdatering av inventering

- Inventerat följande vårdcentraler + Nygatan (Regionhuset):

Vårdcentraler	Antalet verk i Access	Antalet funna verk i relation till Access	Funna verk utöver Access	Totalt antal funna verk:
Vårdcentralen Birka	27	22	8	30
Vårdcentralen Dalbo	33	24	29	53
Vårdcentralen centrum	5	0	35	35
Vårdcentralen Skärvet	0	0	29	29
Vårdcentralen Teleborg	57	39	44	83
Nygatan (Regionhuset)	73	48	182	230
Total	195	133	327	460

Vårdcentralen Birka – 30 (reg. märkta) funna verk vid inventering. 22 verk registrerade i gamla registret Access.

Verk som tillkom är: 4230, 7133, 8637, 8638, 9423, 9424, 9425, 9481.

12 verk utan reg. nummer. Identifieras genom bild.

Vårdcentralen Dalbo – 24 (reg. märkta) verk funna vid inventering. 33 verk registrerade i gamla registret Access.

Verk som tillkom är: 8887, 8886, 8181, 8179, 6389, 6856, 7519, 5956, 4755, 6124, 7643, 0964, 4813, 5560, 4768, 5849, 5509, 8588, 5999, 6608, 6607, 0932, 0931, 6318, 7104.

4 verk utan reg. nummer. Identifieras genom bild.

Vårdcentralen Centrum – 22 (reg. märkta) funna verk vid inventering. 5 verk registrerade i gamla registret Access.

13 verk utan reg. nummer. Identifieras genom bild.

Vårdcentralen Skärvet – 29 (reg. märkta) verk funna vid inventering.
Saknar utplock från gamla registret Access.

Därav tillkom samtliga verk: 7089, 9790, 9775, 7799, 8540 4187, 4330, 7598, 0024, 8399, 9849, 7895, 8863, 9793, 9836, 9853, 8054, 6505, 9819, 9854, 7421, 7428, 9851, 9797, 8688.

4 verk utan reg. nummer. Identifieras genom bild.

Vårdcentralen Teleborg – 39 (reg. märkta) verk funna vid inventering. 57 verk registrerade i gamla registret Access.

Verk som tillkom är: 9473, 8668, 5890, 9120, 8183, 9300, 8778, 9299, 9296, 5338, 6114, 6120, 7642, 1093, 9722, 9740, 9027, 9028, 9029, 3267, 9469, 9465, 4587, 9677, 4717, 6553, 9737, 9084, 9756, 8899, 9571, 7234, 9090, 9461, 5665, 3752, 0481, 6694, 3229, 3573, 7943, 4152, 4681, 3686, 4342, 9308, 9307, 9306, 8500, 1013.

(6 sista numren i listan är identifierade genom bild.)

Inventering Nygatan (regionhuset) – 48 (reg. märkta) verk funna vid inventering. 73 verk registrerade i gamla registret Access. 12 kontor/grupprum ej ännu inventerade.

Därav tillkom samtliga verk: 9552, 9555, 6077, 7179, 6296, 7965, 7346, 3639, 3638, 8829, 7251, 7100, 6784, 0363, 4360, 1989, 8153, 4697, 7996, 8300, 9866, 8379, 9544, 4697, 4584, 5126, 4528, 6158, 7208, 0341, 4781, 8519, 6347, 4397, 4396, 8115, 3652, 8537, 8523, 0301, 5495, 0360, 7458, 4521, 8672, 8827, 8881, 3033, 7649, 9392, 9399, 9158, 8877, 8806, 8876, 8725, 8853, 4399, 9409, 9538, 9576, 9038, 9570, 7853, 9684.

117 verk utan reg. nummer. Identifieras genom bild.

Värt att nämna är att siffran för antalet verk i Access bygger på vår sökning i databasen Access. Där sökning görs för att plocka fram information om enskild avdelning.

- Teleborg, Skärvet, Birka finns inlagt i nytt program – Facilitate.
- Ny medarbetare – Rebecca Esselgren från 3/6. Anställd 3 månader.
- Målet är att uppnå 3–4 inventeringsdagar + 1–2 administrativ dag/vecka.

Månadssammandrag april 2019

6

19RGK68

Kulturnämnden

Månadssammandrag april 2019

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar

att godkänna Månadssammandrag april 2019 samt att överlämna den till regionstyrelsen för information.

Sammanfattning

Det ekonomiska resultatet tom april 2019 uppgår till +513 tkr. Verksamheten löper på enligt plan och det positiva resultatet beror på att inte kostnaderna upparbetats ännu. Fokus har lagts på konstinventeringen hittills.

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Månadssammandrag april 2019

**MÅNADS-
SAMMANDRAG**

KULTURNÄMND

APRIL 2019

**REGION
KRONOBERG**

Resultat KN

Resultaträkning exkl proj (tkr)	Månad – APRIL(ack)			Rullande	Årsbudget	Prognos
	Utfall ack	Budget Ack	Differens	12 mån	2019	Budgetavv
Förvaltning	- 1 294	-1 908	615	-4 796	-5 571	0
Driftstöd,utv medel	-19 131	-19 029	-102	-58 052	-57 088	0
Totalsumma	-20 425	-20 938	513	-62 847	-62 659	0

Kommentar: Verksamheten löper enl plan. Fokus har lagts på konstinventeringen. Överskottet som uppstått beror på att kostnader inte har upparbetats ännu.

Sjukfrånvaro KN (i procent av ordinarie arbetstid)

	APRIL 2019			APRIL 2018		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Kulturstaben totalt	0	0	0	0,7	0,7	0,0
Region Kronoberg	5,6	6,4	3,2	6,2	6,8	4,0

Kommentar: Det finns ingen sjukfrånvaro att rapportera under årets fyra första månader.

Uppföljning av 2018 års verksamhet

7

19RGK471

Kulturnämnden

Uppföljning av 2018 års verksamhet

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar

att notera informationen till protokollet.

Sammanfattning

Region Kronoberg följer årligen upp arbetet med den regionala kulturplanen och den verksamhet kulturnämnden finansierat i form av regionala driftsanslag, projekt och konstinköp. Uppföljningen återrapporteras enligt årscykeln till kulturnämnden i juni.

Kulturorganisationer med statligt och regionalt anslag följs upp genom kvalitativ och kvantitativ redovisning i kulturdatabasen. Denna uppföljning ligger även till grund för Region Kronobergs årliga redovisning till Kulturrådet. Verksamheter som enbart får regionala driftsanslag följs upp utanför kulturdatabasen. Uppföljning av driftsanslag genomförs även dialogbaserat i form av verksamhetssamtal.

På mötet presenteras hur arbetet fortlöper i form av kvantitativ data, kulturplanens indikatorer samt analyser av den kvalitativa redovisningen. Fördjupningar görs gällande tillgängligheten till kultur i hela Kronoberg samt barn och ungas tillgång till kultur. Samtliga verksamhetsberättelser från verksamheter som får regionala driftsanslag görs tillgängliga i Netpublicator för kännedom.

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Verksamhetsberättelser för organisationer med regionala driftsanslag

Processplan för
framtagande av Regional
kulturplan för Kronobergs
län 2021-2024

9

19RGK739

Kulturnämnden

Processplan för framttagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar

att fastställa processplan för framttagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024

Sammanfattning

Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020 (beslutad av regionfullmäktige 2017-11-08) upphör att gälla vid utgången av 2020. Parallellt med genomförandet av nuvarande kulturplan påbörjas revidering inför ny kulturplanperiod.

Processplanen för revideringen utgör kulturnämndens uppdrag till förvaltningen och beskriver hur processen ska gå till. Processplanen beskriver bakgrund och tidigare arbete med regionala kulturplaner i Kronobergs län. Den fastslår övergripande principer för revideringsprocessen, processens faser och organisation, aktivitets- och tidsplan samt inriktning på den kommande regionala kulturplanens utformning och upplägg.

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Processplan för framttagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024
Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet
Kulturrådets riktlinjer för arbete med regionala kulturplaner
Kulturrådets sammanfattande noteringar Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020

Processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024

Ärende

Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020 (beslutad av regionfullmäktige 2017-11-08) upphör att gälla vid utgången av 2020. Parallellt med genomförandet av nuvarande kulturplan påbörjas revidering inför ny kulturplanperiod.

Processplanen för revideringen utgör kulturnämndens uppdrag till förvaltningen och beskriver hur processen ska gå till. Processplanen beskriver bakgrund och tidigare arbete med regionala kulturplaner i Kronobergs län. Den fastslår övergripande principer för revideringsprocessen, processens faser och organisation, aktivitets- och tidsplan samt inriktning på den kommande regionala kulturplanens utformning och upplägg.

Bakgrund

Kronobergs län ingår sedan 2012 i kultursamverkansmodellen. Kultursamverkansmodellen är en nationell kulturpolitisk reform som infördes 2011 för att skapa ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Samtliga regioner, utom Stockholm, är sedan 2013 med i kultursamverkansmodellen. Kronobergs län ingår sedan 2012. Det innebär bland annat ett regionalt mandat att fördela statsbidrag samt en skyldighet att ta fram, genomföra och följa upp en flerårig regional kulturplan enligt särskilda kriterier.

Det regionala åtagandet regleras i den statliga förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.¹ Kulturrådet är samordnande myndighet på nationell nivå. Kulturrådet utarbetar även olika riktlinjer som kompletterar förordningen och reglerar regionernas uppdrag på kulturområdet.² Den statliga förordningen och Kulturrådets riktlinjer styr till exempel vilka konst- och kulturområden som ska beskrivas i en regional kulturplan, hur användningen av statsbidraget följs upp eller vilka parter en region ska samarbeta med när en regional kulturplan tas fram.

Mer information om kultursamverkansmodellen finns i Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020 (s. 26) samt på Kulturrådets webbplats. Där finns också en kort film som beskriver kultursamverkansmodellen.

Den regionala kulturplanen i Kronobergs län

Den regionala kulturplanen är styrdokument för det kulturpolitiska området på regional nivå och en understrategi till länets regionala utvecklingsstrategi Gröna Kronoberg 2025. Kulturplanen beskriver hela det regionala kulturansvaret inklusive den regionala kulturverksamhet som finansieras med statsbidrag via kultursamverkansmodellen. Kulturplanen innehåller kulturpolitiska målsättningar

¹ Se bilagan Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

² Se till exempel bilagan Kulturrådets riktlinjer för arbete med regionala kulturplaner, 2016. Särskilda riktlinjer finns även för uppföljningen av statsbidraget.

och pekar ut prioriterat utvecklingsarbete för de år som planen gäller. Den innehåller även en årscykel för budget och uppföljning på regional nivå samt beskrivning av de metoder som präglar arbetet i Kronoberg.

Kronobergs första regionala kulturplan togs fram 2011, inför inträdet i kultursamverkansmodellen. Processen var omfattande och nulägesbeskrivningen involverade ett stort antal aktörer från länets kommuner, det professionella kulturlivet och det civila samhället i en öppen och bred process, inspirerad av samhällsplaneringsmetoden cultural planning. Uppdatering av nuläget har därefter skett vid två tillfällen i samband med revidering inför kulturplaneprioderna 2015-2017 samt 2018-2020. I samband med varje ny regional kulturplan får regionerna även en beskrivning från Kulturrådet med sammanfattande noteringar från beredningsprocessen i kultursamverkansmodellens så kallade samverkansråd där ett flertal statliga myndigheter ingår.³

Erfarenheterna från kulturplaneprocesserna har även legat till grund för arbetet med den regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg 2025 och arbetsmetoden ”gröna tråden” som Region Kronoberg använder idag för att bedriva ett hållbart regionalt utvecklingsarbete.⁴

Bild: Regionala kulturplaner för Kronobergs län

Genomförande

Processplanen baseras på erfarenheter från tidigare revideringsprocesser samt inspel från Kulturrådet och kultursamverkansmodellens intressenter (bland andra länets kommuner, det professionella kulturlivet och det civila samhället).

Revideringsprocessen sker parallellt med ordinarie uppdrag och genomförandet av den befintliga kulturplanen. Därför grundar sig processplanen i vilka personella och ekonomiska resurser som finns tillgängliga, i syfte att uppnå ett balanserat styrkort i kulturnämndens verksamhetsplan.

³ Se bilaga för Kulturrådets sammanfattande noteringar kring Region Kronobergs nuvarande kulturplan

⁴ Mer information om Gröna Kronoberg 2025 och ”gröna tråden”
<http://www.regionkronoberg.se/gronakronoberg/>

Tre principer för revideringsprocessen

Revideringsprocessen ska planeras och genomföras med utgångspunkt i nedanstående tre principer.

1. En fyraårig regional kulturplan

Kommande regional kulturplan för Kronobergs län ska omfatta fyra år, 2021-2024. Tidigare regionala kulturplaner har varit treåriga och omfattat perioderna 2012-2014, 2015-2017 och 2018-2020. Det är, enligt den statliga förordningen, möjligt att arbeta med en regional kulturplan som omfattar flera år än tre om det finns särskilda skäl för det.

Det främsta skälet som motiverar en fyraårig kulturplan med startår 2021 är att det innebär en tydlig och funktionell årscykel för kulturnämndens arbete med den regionala kulturplanen som följer en mandatperiod. En ny kulturnämnd kommer snabbt igång med revideringsprocessen och får forma sin egen kulturplan parallellt med den kunskapsuppbyggnad som sker under det första året. Att kulturnämnden påbörjar revideringsprocessen tidigt i en mandatperiod innebär också att det finns utrymme att genomföra den kulturplan man arbetat fram och beslutat om.

Ytterligare skäl är att en regional kulturplan bygger på långsiktiga kulturpolitiska prioriteringar och utvecklingsprocesser. Återkommande revideringsprocesser är resurskrävande. De sker dessutom parallellt med genomförandet av befintlig kulturplan vilket får konsekvenser för utvecklingsarbetet. Ett glest län som Kronoberg behöver även arbeta hållbart för att använda de egna och intressenternas resurser effektivt.

2. En hållbar och resurseffektiv process

Arbetet ska bygga vidare på kunskapsunderlag och utvecklingsarbete från tidigare kulturplaneprocesser och den regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg 2025. Revideringsprocessen ska utgå från den regionala utvecklingsstrategins arbetsmetod "gröna tråden" och ett utmaningsdrivet arbetssätt. Uppdatering av nuläget ska ske på ett hållbart och resurseffektivt sätt med hänsyn till de förutsättningar för dialog och samverkan som finns hos kultursamverkansmodellens intressenter. Det sker dels genom dialog och dels genom omvärldsbevakning och kunskapsfördjupningar.

Dialog sker i möjligaste mån genom ordinarie strukturer och mötesformer i kulturnämndens årscykel:

- Kulturnämndens sammanträden och tematiska fördjupningar kopplade till dessa
- Dialog och verksamhetssamtal med regionala kulturorganisationer
- Regionsamverkan Sydsverige
- Kommunalt forum kultur och det kommunala kulturchefs nätverket (dialog och samverkan med kulturaktörer och civilsamhälle på lokal nivå sker företrädesvis i samverkan med kommunal nivå)
- Forum kopplade till den regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg 2025 där kulturplanen utgör en del

- Andra nätverk som Region Kronoberg samordnar, framförallt avseende dialog och samverkan med andra politikområden (till exempel kring kultur och skola, filmproduktion, besöksnäring, kulturella och kreativa näringar samt kultur och hälsa)

Omvärldsbevakning sker främst via interregionala och nationella nätverk, där framförallt Myndigheten för kulturanalys utgör en viktig aktör.

För att uppdatera nuläget genomförs också regionala kunskapsfördjupningar. Områden där fördjupat kunskapsbehov har identifierats är till exempel:

- likvärdighet i tillgång till kultur för barn och unga,
- likvärdighet i tillgång till kultur kopplat till stad och land,
- förutsättningar och behov vad gäller digitalisering på kulturområdet.

Parallellt med dessa kunskapsfördjupningar sker även en tvärpolitisk filmutredning inom Regionsamverkan Sydsverige i syfte att öka kunskapen om hur filmproduktion kan stärkas i södra Sverige.

3. Den statliga förordningen och Kulturrådets riktlinjer reglerar arbetet

Revideringsprocessen och den regionala kulturplanen ska bygga på den statliga förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet samt de riktlinjer som Kulturrådet utfärdar.

Revideringsprocessens faser

Revideringsprocessen innehåller fyra olika faser: förberedelser, dialog och produktion, remiss och remisshantering samt beslut. Aktiviteter och intressenter för respektive fas samt tidsplan beskrivs nedan. Tidsplanen har anpassats mot bakgrund av erfarenheter från tidigare revideringsprocesser. Bland annat tidigare läggs remissperioden för att undvika remiss över sommaren.

AKTIVITETS- OCH TIDSPLAN

Fas	Aktivitet	Intressenter	Tidpunkt
Förberedelser	Information och diskussion processplan	KN	April 2019
	Beslut processplan	KN	Juni 2019
Dialog och produktion	Uppdatering nuläge: tematiska fördjupningar i respektive konst- och kulturområde	KN och kulturorganisationer med regionala uppdrag	Löpande 2019-2020
	Uppdatering nuläge: dialogprocess i enlighet med ordinarie strukturer	Kultursamverkansmodellens intressenter	Maj 2019-feb 2020
	Uppdatering nuläge: omvärldsbevakning och kunskapsfördjupningar	KN	Löpande 2019-2020

	Kulturpolitiska visioner, mål och prioriteringar	KN	Löpande 2019-2020
	Sammanställning remissutgåva	KN	Feb-april 2020
Remiss och remiss-hantering	Beslut remissutgåva	KN	April 2020
	Presentation av remissutgåva	Kultursamverkansmodellens intressenter	Vårforum 2020
	Remissperiod		April-juni 2020
	Remisshantering och sammanställning av slutversion		Juli-sep 2020
Beslut	Beslut om Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024	KN/RS/RF	Okt/nov 2020
	Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024 skickas till Kulturrådet		Första veckan i november 2020

Organisation

Kulturnämndens presidium är styrgrupp för revideringen av kulturplanen och ansvarar för att styra och följa upp arbetet kontinuerligt. Presidiet medverkar även i dialoger med kultursamverkansmodellens intressenter kring revideringen av kulturplanen samt ansvarar för att dialog förs kontinuerligt i kulturnämnden under revideringsprocessen.

Till förfogande för genomförandet finns kulturstaben som verkställer revideringen i enlighet med processplanen. Det innebär bland annat att planera och samordna dialoger och kunskapsfördjupningar samt sammanställa underlag och ta fram förslag på remissutgåva och slutgiltig kulturplan med utgångspunkt i det uppdaterade nuläget. Extern kompetens som kopplas till processen är utförare av kunskapsfördjupningar samt kommunikationsstöd.

Kulturplanens utformning och upplägg

Utformningen av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024 ska möta de krav som ställs i den statliga förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet samt de riktlinjer som Kulturrådet utfärdar.⁵

Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024 ska utgå från nuvarande kulturplans utformning och innehålla beskrivningar av:

- särskilda kulturpolitiska prioriteringar för kulturplaneperioden, uppföljningsbar målbild samt planerad finansiering av utvecklingsinsatser,
- kulturplanens sammanhang,

⁵ Se bilagor

- nuläge och utmaningar för länets kulturella infrastruktur samt kulturpolitiska målsättningar för respektive konst- och kulturområde,
- processen kring framtagande och genomförande av kulturplanen.

Ekonomiska effekter/konsekvenser av förslaget

Revideringen genomförs inom kulturstabens ordinarie uppdrag, med de ekonomiska och personella resurser som finns tillgängliga. Uppdraget motsvarar 50% tjänst och personella resurser omprioriteras i kulturnämndens kommande verksamhetsplanen inför 2020 för att uppnå ett balanserat styrkort. För att möjliggöra detta är det centralt att befintliga strukturer används för dialogprocessen. Kostnader för kunskapsfördjupningar och kommunikation tillkommer, men prioriteras inom befintlig budget.

Förslag till beslut

att fastställa processplan för framtagande av Regional kulturplan för Kronobergs län 2021-2024

[Start](#) / [Dokument & lagar](#) /

Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

t.o.m. SFS 2017:1264

SFS nr: 2010:2012

Departement/myndighet: Kulturdepartementet

Utfärdad: 2010-12-22

Ändrad: t.o.m. SFS 2017:1264

Ändringsregister: [SFSR \(Regeringskansliet\)](#)

Källa: [Fulltext \(Regeringskansliet\)](#)

Inledande bestämmelser

1 § I denna förordning finns bestämmelser i anslutning till lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. I förordningen regleras även den kultursamverkansmodell som är en förutsättning för bidragsgivningen.

2 § Statens kulturråd beslutar om det statsbidrag som får fördelas till ett landsting.

Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel.

3 § Vad som sägs om ett landsting i denna förordning gäller, med undantag för vad som sägs i 7 § om samverkan mellan länets kommuner, också för Gotlands kommun.

Ändamålet med fördelning av statsbidraget

4 § Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.

Definition

5 § Med regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som landstinget vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna.

Villkor för landstingens fördelning av statsbidraget

6 § Ett landsting får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av landstinget och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna förordning.

Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat.

7 § Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som landstinget ska fördela.

8 § Med utgångspunkt i det ändamål som anges i 4 § ska landstinget ansvara för att bidragsgivningen enligt denna förordning främjar en god tillgång för länets invånare till

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
2. museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
4. professionell bild- och formverksamhet,
5. regional enskild arkivverksamhet,
6. filmkulturell verksamhet, och
7. främjande av hemslöjd.

Landstinget får även lämna statsbidrag till sådana verksamheter som avses i första stycket och som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten om dessa uppfyller de krav på anknytning till landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725). Landstinget får även lämna statsbidrag till överskridande samarbeten mellan olika konstområden. Förordning (2017:1264).

9 § Landstinget får endast lämna statsbidrag till sådan verksamhet som också får bidrag från landsting, kommun eller annan huvudman.

Bidrag när det gäller regionala kulturplaner

9 a § Statens kulturråd får lämna bidrag till organisationer som företräder det civila samhället och de professionella kulturskaparna för deras medverkan i syfte att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Förordning (2013:1134).

Tidsbegränsade utvecklingsbidrag

10 § Statens kulturråd får besluta om tidsbegränsade bidrag till strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse.

Tidsbegränsade utvecklingsbidrag får endast lämnas till sådan verksamhet som också får bidrag från landsting, kommun eller annan huvudman.

11 § Vid fördelning av tidsbegränsade utvecklingsbidrag ska Statens kulturråd särskilt beakta de nationella kulturpolitiska målen som rör kvalitet, konstnärlig förnyelse och tillgänglighet till kulturutbudet.

Uppföljning och redovisning

12 § Landsting som fördelar statsbidrag enligt denna förordning ska årligen följa upp och redovisa till Statens kulturråd hur de statliga medlen har använts och vilka effekter som uppnåtts.

Återbetalning och återkrav

13 § Ett landsting som fördelar statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldigt om

1. landstinget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att statsbidraget lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. statsbidraget av något annat skäl än vad som avses i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och landstinget borde ha insett detta,
3. statsbidraget inte har använts för det ändamål det har beviljats för, eller
4. landstinget inte lämnar sådan redovisning som avses i 12 §.

14 § Om ett landsting är återbetalningsskyldigt enligt 13 §, får Statens kulturråd besluta att helt eller delvis kräva tillbaka statsbidraget.

15 § Om en kulturverksamhet upphör med verksamhet som den fått bidrag för enligt denna förordning, är den återbetalningsskyldig för den del av bidraget som inte har använts.

16 § Om en kulturverksamhet är återbetalningsskyldig enligt 15 §, ska landstinget besluta att kräva tillbaka den del av statsbidraget som återbetalningsskyldigheten avser. Om det finns särskilda skäl för det, får landstinget efterge återkrav helt eller delvis.

Bemyndigande

17 § Statens kulturråd får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

18 § Beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

All offentlig makt i Sverige utgår från folket och riksdagen är folkets främsta företrädare.

<http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/>

Riktlinjer för arbete med regionala kulturplaner

Bakgrund och syfte

Landsting och regioner äger själva sina kulturplaner, och disponerar således själva över dessas utformning och innehåll. Denna vägledning har tagits fram efter dialog med samtliga landsting och regioner inom samverkansmodellen och Samverkansrådets parter.

Vägledningen syftar till att skapa tydlighet kring vad Kulturrådet och Samverkansrådet behöver som underlag inför beslut om statsbidrag. Syftet med vägledningen är att öka transparensen, säkra likabehandling och rättssäkerhet i beredning och beslut om statsbidrag.

Treårig planperiod

De regionala kulturplanerna avser tre år, om inte särskilda skäl finns för annat. Vill en region eller ett landsting att upprätta en kulturplan som sträcker sig över längre tid än tre år ska Kulturrådet underrättas om detta.

Årliga beslut

Kulturrådets beslut om statsbidrag för regional kulturverksamhet fattas årligen. Inför Kulturrådets årliga beslut finns möjlighet att inkomma med revideringar eller kompletteringar av planerna. Viss information är önskvärd att den inkommer årligen, vilket anges i vägledningen. Kulturplaner och eventuella revideringar lämnas årligen till Kulturrådet, senast under första veckan i november.

Årlig uppdatering av vissa grunduppgifter

För en säker och effektiv administration vill Kulturrådet att landstingen och regionerna årligen inkommer med följande information:

- Namn på sökande organisation
- Organisationsnummer
- Adressuppgifter
- Kontaktperson och kontaktuppgifter till denna
- Kontonummer (BG/PG)

Kommentarer och förtydliganden avseende paragraferna 5, 7 och 8 i förordning 2010:2012 om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

5 §

Med regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som landstinget vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna.

Den regionala kulturplanen ska således innehålla:

- En beskrivning av de prioriteringar som landstinget/regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd. Beskrivningen bör omfatta eventuella planerade väsentliga förändringar av uppdrag och/eller regional fördelning av statsbidraget i förhållande till föregående år. Informationen kan lämnas i den löpande dialogen eller skickas in årligen, om inte landsting/region har uppgifter för hela planperioden.
- Prioriteringarnas förhållande till relevanta nationella kulturpolitiska mål. I relation till de nationella kulturpolitiska målen vill Kulturrådet att landsting/region i kulturplanen beskriver på övergripande strategisk nivå hur man avser arbeta med diskrimineringsgrunderna, för att främja lika rättigheter och möjligheter att delta i kulturlivet, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Tvärsektoriella frågorna tas upp på verksamhetsnivå där det är relevant. Kulturrådet ser med fördel att även internationell och interregional samverkan beskrivs.
- Uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna. Landsting/region ska därtill lämna uppgift om planerad regional och kommunal finansiering av de verksamheter som ska få statsbidrag, relaterad till föregående år. Uppgiften kan vara preliminär och lämnas på aggregerad nivå, inte per verksamhet. Informationen får skickas in årligen, om inte landsting/region har uppgifter för hela planperioden.

7 §

Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället.

Samverkan och samråd är demokratiska processer som kan göra fler delaktiga och engagerade i kulturen. Landstingen och regionerna ansvarar för att samverkan och samråd sker i enlighet med förordningen, men bestämmer själva form och modell. Gällande samråden med länets professionella kulturliv och det civila samhället skiljer sig förutsättningar och relevanta aktörer, mellan såväl län som konst- och kulturområden. Samråden kan ske på övergripande nivå, kommunal nivå eller inom ramen för en kulturverksamhet.

Det civila samhället kan definieras som en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen (prop. 2009/10:55). För exempel på vad det civila samhället består av och beskrivningar av sektorn, se *Palett för ett stärkt civilsamhälle* (SOU 2016:13) s. 63-108.

Länets professionella kulturliv avser verksamma såväl inom som utom statsbidragsmottagande organisationer.

- I kulturplanen eller i relation till denna bör det finnas en beskrivning av hur landstinget/regionen organiserat sitt ansvar, t.ex. i vilken form samråden har skett, syftet med samråden och vilka parter som har bjudits in. Det kan med fördel också beskrivas hur det som framkommit i samverkan och samråd tas tillvara i kulturplanen och den regionala kulturverksamheten.

8 §

Med utgångspunkt i det ändamål som anges i 4 § (4 § Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.) ska landstinget ansvara för att bidragsgivningen enligt denna förordning främjar en god tillgång för länets invånare till

- 1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet,*
- 2. museiverksamhet,*
- 3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,*
- 4. konst- och kulturfrämjande verksamhet,*
- 5. regional enskild arkivverksamhet,*
- 6. filmkulturell verksamhet, och*
- 7. främjande av hemslojd.*

Landstinget får även lämna statsbidrag till sådana verksamheter som avses i första stycket och som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten om dessa uppfyller de krav på anknytning till landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Landstinget får även lämna statsbidrag till konstområdesöverskridande samarbeten. Förordning (2014:1586).

- Bidraget till regional kulturverksamhet ska främja en god tillgång till kulturverksamhet inom de områden förordningen omfattar. Som underlag för statsbidraget bör kulturplanen därför översiktligt visa den verksamhet landstinget/regionen tänker genomföra med stöd av statsbidraget och hur den kulturella infrastruktur som finansieras med statsbidraget ser ut.
- Kulturplanen bör också omfatta de strategiska utvecklingsområden som landsting/region har identifierat, och motiven till dessa. Utvecklingsområden kan med fördel beskrivas, kopplat till eventuella särskilda prioriteringar som landstinget/regionen vill göra.
- I de fall landstingen/regionerna beskriver särskilda prioriteringar eller utvecklingsområden bör det framgå om dessa avses lösas inom ramen för ordinarie verksamhet eller genom satsningar från landstinget/regionen, eller om de förutsätter extern finansiering. Kulturrådet ser gärna en tydlig och uppföljningsbar målbild för utvecklingsområden, var landsting/region vill vara när planen är genomförd.

- Vart och ett av de verksamhetsområden som anges i förordningen bör beskrivas i relation till relevanta nationella kulturpolitiska mål och relevant lagstiftning (t.ex. bibliotekslagen och lagen om nationella minoriteter) samt övriga relevanta nationella mål (t.ex. målen för kulturmiljöarbetet och mål för funktionshinderspolitiken). Beskrivningen bör också visa regionala prioriteringar och variationer, exempelvis genom att visa på regionala mål för kulturpolitiken.
- Regional museiverksamhet bör även innefatta verksamhetens arbete med kulturmiljöfrågor samt beskrivning kring den samverkan som sker kring detta. Den regionala museiverksamheten kan även omfatta arbete med bild- och form.
- Området ”konst- och kulturfrämjande verksamhet” (t.ex. bild- och formkonst, teater och dans) kan beskrivas inom respektive konstområde. Dock bör det framgå vad som ingår i främjandeuppdraget.

Sammanfattande noteringar Kronoberg

Region Kronoberg har varit med i kultursamverkansmodellen sedan 2012. Inför 2018 har regionen tagit fram sin tredje plan som sträcker sig till och med år 2020. Kulturrådets kansli har tillsammans med samverkansrådets parter läst och diskuterat Region Kronobergs kulturplan med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen.

Den kulturpolitiska visionen för Kronoberg är att man ska kunna erbjuda ett kulturliv med bredd och spets. Med spets menas konstnärlig förnyelse och fortsatt utveckling av regionens styrkeområden. Bredd är att kunna garantera en stabil kulturell infrastruktur som är angelägen, tillgänglig och inkluderande.

Nedan finns en kortfattad sammanfattning av kansliets noteringar från beredningen. Sammanfattningen syftar till att ge en översiktlig bild av planen och de synpunkter som framkommit i beredningen. Sammanfattningen ger inte en heltäckande beskrivning av kulturplanen eller kulturverksamheterna i länet. Noteringarna utgör en grund för Kulturrådets fortsatta dialog med regionen.

Kulturrådets samlade bild är att Region Kronoberg har goda ambitioner och vilja att utveckla kulturverksamheten inom de konst- och kulturområden som omfattas av kultursamverkansmodellen. I planen beskrivs att dokumentet tagits fram efter dialog med länets kommuner, det professionella kulturlivet och olika parter inom civilsamhället. Principen om armlängds avstånd får en tydlig beskrivning i planen. MU- avtalet ska följas av kulturorganisationer med regionala uppdrag och regionen arbetar i enlighet med en-procentsregeln. Ett särskilt avsnitt i kulturplanen beskriver hur den förhåller sig till andra regionala strategier.

Det finns en översiktlig beskrivning av de professionella kulturskaparnas villkor, bakgrund och arbetsmarknad. Däremot saknas beskrivningar av vilka insatser regionen planerar att koppla till arbetet med dessa områden. I planen skriver regionen att gängse avtal och rekommendationer är viktiga att följa för att möjliggöra för professionella kulturskapare att verka i regionen. Kulturrådet uppfattar det som att satsningar som planeras för konstnärer kommer att tydliggöras av handlingsplaner.

Region Kronobergs kulturplan är av övergripande karaktär som beskriver vilka målen är för varje utvecklingsområde. Planen ger exempel på vad som ska hända under perioden 2018–2020. Konkreta handlingsplaner ska tas fram årligen.

Regionen har lyft fem prioriterade utvecklingsområden:

- Ett enat Sydsverige skapar ett starkt kultursverige
 - Kultur i hela Kronoberg
 - En internationell arena för muntligt berättande
-

- Det fria ordet i Kronoberg
- En starkare infrastruktur för bild och form.

Kulturplanen inleds med en beskrivning av de fem områdena och vilka insatser som ska genomföras under planperioden. Områdena ska enligt planen styra det regionala utvecklingsarbetet och komplettera den ordinarie verksamheten och den utveckling som sker. De fem prioriterade områdena berör på olika sätt de konst- och kulturområden som enligt förordningen ingår i kultursamverkansmodellen.

Den regionala kulturplanen för Kronobergs län bedöms i sin helhet vara välskriven och täcker väl in de områden som omfattas av kultursamverkansmodellen. Det finns en tydlighet kring de områden som har högst prioritet under perioden. Kulturrådet kommer med stort intresse att följa det arbete som sker inom Regionsamverkan Sydsverige.

Tvärsektoriella frågor

Regionen beskriver det man uppfattar som centrala utmaningar på kulturområdet, bland annat förutsättningar för ökat deltagande och ökad jämställdhet, mångfald, tillgänglighet och professionella kulturskapare, arrangörsfrågor, lokaler samt digitalisering.

Det finns tydliga ambitioner att utjämna de olikheter som finns för olika grupper att ta del av kulturutbudet i regionen. Kulturen i regionen ska vara tillgänglig för alla oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Särskild hänsyn ska tas till barn och unga. Det finns en bra generell beskrivning om utmaningarna inom kulturen för barn och unga och de skillnader som finns i möjligheterna att del av kultur. Man pekar då särskilt på att möjligheterna att ta del av och utöva kultur på fritiden måste utvecklas. Det är svårare att sedan följa hur arbetet med att utjämna skillnaderna kommer att gestaltas i praktiken.

Målet för den nationella jämställdhetspolitiken finns refererat i kulturplanen, frågan om jämställdhet finns också med i beskrivningar av olika konstområden. Däremot saknas beskrivningar av hur regionen avser att arbeta med frågorna mer än att de är strategiskt viktiga. Planen nämner inte HBTQ- perspektiv men det finns underförstått i de allmänna formuleringarna kring allas rättigheter och möjligheter till kulturupplevelser och att skapa kultur.

Det saknas specifika mål för arbetet med nationella minoriteters kulturverksamhet. Regionen följer upp kulturorganisationernas mångfaldsarbete vilket omfattar de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. Det saknas beskrivning av om och hur samråd skett med företrädare för nationella minoriteter. Det framgår inte heller om företrädare för nationella minoriteter varit remissinstans för kulturplanen.

Ett avsnitt i kulturplanen tar upp tillgänglighet i ett brett perspektiv. I avsnittet konstateras att de kulturorganisationer som har regionala uppdrag och även har statsbidrag uppfyller funktionshinderspolitikens delmål, det vill säga att regionen har åtgärdat enkelt avhjälpa hinder, har tillgängliga webbplatser och e-tjänster.

Det internationella arbetet finns tydligt med i två av de fem prioriterade områdena "det gäller" muntligt berättande" och "det fria ordet". Berättarnätet kommer att genomföra internationella utbyten och samverka inom Unescos arenor för immateriellt kulturarv. I avsnittet om en starkare infrastruktur för bild- och formkonst anges att internationellt utbyte och samverkan ska främjas vilket också gäller arkitektur och design. Det internationella perspektivet är mer otydligt för andra områden i kulturplanen, mer än att det framgår att man avser att främja frågorna under planperioden.

Verksamhetsområden

Det finns en genomarbetad analys av scenkonst-/teaterområdet. Regionteater Kronoberg har fortsatt stort fokus på teater för barn och unga. Det finns system för att kunna följa upp ambitionen med Kultur i hela länet. Satsning på nya, okonventionella platser och arrangörer, är tänkt att gynna ökad spridning av professionell scenkonst i länet. Vidare beskrivs vikten av bra villkor för professionella kulturskapare. Detta bland annat genom att främja utveckling av konstnärskap och rimliga arbetsvillkor.

Inom dansområdet har det gjorts framgångsrika utvecklingsinsatser som nu ingår i den ordinarie verksamheten. Satsningen har även bidragit till att utvecklat den nationella infrastrukturen för professionell dans. Regionen lyfter också behovet av att fortsätta utvecklingsarbetet med arrangörsfrågor, konstnärernas villkor och interregionalt arbete. Kulturrådet bedömer att det fortsatta arbetet med att utveckla den professionella dansen även kommer att innebära en positiv utveckling för infrastrukturerna för övrig scenkonst

För musikområdet finns en täckande beskrivning av verksamheten kopplat till utvecklingsmål. Verksamheter som Smålandsoperan och institutioner som Musica Vitae med bas i Växjö kommer att stärkas i regionens arbete. Arrangörsutveckling har skett via satsningar från Musik i Syd med musikalisk mångfald på oväntade platser, ett arbete som är fortsatt prioriterat

Den regionala museiverksamheten är ganska anonym i planen. Området ligger beskrivet under rubriken "Kulturarv och kulturmiljö i Kronoberg" vilket rymmer både musei- och arkivverksamheten. Fokus ligger på organisationsbeskrivningar och av planen framgår inte hur man inom museiområdet kommer att arbeta för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen eller vilka de regionala prioriteringarna är. De nationella kulturmiljömålen finns återgivna. De beskrivningar som finns av dessa områden innehåller tydlig information om ansvar och samarbete om till exempel kulturmiljöstrategi. Grundläggande beskrivningar av museernas uppdrag saknas.

De insatser som gjorts och fortsatt planeras göras på kulturarvscentrum är intressanta, särskilt ambitionerna för hur arbetet ska svara mot civilsamhällets behov.

Bild- och formområdet, med sin relativt svaga struktur, tillhör ett av de fem prioriterade områden för treårsperioden. Regionen vill stärka infrastrukturen inom bild- och formkonstområdet och mobilisera och utveckla den regionala konstpedagogiken tillsammans med aktörer inom länet men även genom interregional samverkan med Kalmar och Blekinge. Kulturrådet ser positivt på att regionen på ett tydligt sätt framhåller vikten av att stärka bild- och formområdet. Region Kronoberg arbetar i enlighet med den så kallade en-procentsregeln.

För området regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande är kopplingen till bibliotekslagen bra. Avsnittet är dock kortfattat och det är svårt att utläsa hur den regionala nivån stödjer den kommunala nivån genom konkreta aktiviteter. Planen tar upp utveckling av medieförsörjning och medielogistik. Kulturrådet vill följa utvecklingen av arbetet med det fria ordet och yttrandefrihet kopplat till källkritik, skola, bibliotek och det fria ordets hus. Det finns en otydlighet kring hur målet att stärka läs- och litteraturfrämjande ska uppnås.

Reaktor Sydosts arbete bidrar till att uppfylla de nationella filmpolitiska målen, med undantag av filmarvet. Beskrivningen av Film i Kronoberg handlar mycket om biografutveckling och professionellt filmskapande. Arbetet med barn och unga beskrivs som ett sätt att utveckla framtidens filmskapare. Vilka särskilda satsningar som regionen vill göra på filmområdet under de kommande fyra åren är svårt att utläsa.

För slöjdområdet finns korta beskrivningar av dagens arbete och den framtida utvecklingen. Det kan vara svårt att utan förförståelse av området och dess förutsättningar uppfatta hur utvecklingen under planperioden kommer att gestalta sig.

Arkivverksamhetens huvudsakliga uppgifter beskrivs översiktligt men tar inte upp de utmaningar som finns och de strategier som finns för att möta de utmaningar som området står inför.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan konstateras att Region Kronoberg har goda ambitioner inom de konst- och kulturområden som omfattas av kultursamverkansmodellen. För att kunna bedöma kulturplanen förutsätts dock vissa förkunskaper om kulturverksamheterna i regionen. Kulturplanen beskriver de övergripande målen och det är genom de årliga handlingsplanerna som de konkreta insatserna presenteras.

I de kommande dialogerna med Region Kronoberg önskar Kulturrådet att upp frågor som inte är helt tydligt beskrivna i kulturplanen t ex museiområdet, frågor om lika rättigheter och möjligheter, konst-och kulturfrämjande verksamhet och den roll civilsamhället haft i arbetet med att ta fram kulturplanen. Kulturrådet är också

intresserat av att fördjupa diskussionen om de fem prioriterade områdena och hur regionens höga ambitioner kommer att kunna hanteras på en verksamhetsnivå.

Vad gäller bristen på fria aktörer inom teater och dans vill Kulturrådet gärna följa upp hur utvecklingsarbetet fortsätter vad gäller kulturskapares möjligheter till goda arbets- och produktionsvillkor.

Kulturpriser och stipendier 2019

10

19RGK92

Kulturnämnden

Kulturpriser och stipendier 2019

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden beslutar

Att utnämna NN, NN och NN till mottagare av årets tre arbetsstipendier.

Att utnämna NN och NN till mottagare av årets två ungdomsstipendier.
(Namn presenteras vid kulturnämndens sammanträde)

Att offentliggöra kulturstipendierna i samband med beslut i kulturnämnden.

Att utse föreslagna personer till kulturprisgrupp 2019

Sammanfattning

Region Kronobergs årliga utdelning av kulturpriser och kulturstipendier utgår från den regionala kulturplanen. Syftet med att dela ut kulturpriser och kulturstipendier är att främja den kulturella infrastrukturen och att öka möjligheterna för fler kulturskapare att arbeta i länet.

I år delar Region Kronoberg ut tre arbetsstipendier om 60 000 kronor vardera och två ungdomsstipendier om 20 000 kronor vardera samt tre kulturutmärkelser; Kulturpriset, Kreativ entreprenör inom kulturområdet och Årets bubblare. Kulturstaben tillsätter en expertgrupp för stipendier som tar fram förslag till arbets- och ungdomsstipendier. Kulturnämnden utser en kulturprisgrupp som tar fram förslag till pristagare för de tre kulturutmärkelserna. Förslag till kulturprisgrupp 2019:

- Kulturnämndens presidium
- Helen Karlsson, Älmhults kommun
- Ulrika Ringeborn, Ord i Kronoberg
- Jennie Krafft, Studieförbundet
- Veronica Wiman, Bild och Form Kronoberg

Kulturpristagare och stipendiater uppmärksammas under en prisutdelning vid regionfullmäktiges sista sammanträde för året.

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Plan för kulturpriser och kulturstipendier i Kronobergs län, 17RK61

Kulturnämnden

Plan för kulturpriser och kulturstipendier i Kronobergs län

Övergripande mål och syfte

Region Kronobergs regionala kulturplan är det styrdokument som anger riktningen för Region Kronobergs utvecklingsarbete inom kulturområdet.

Region Kronobergs årliga utdelning av kulturpriser och kulturstipendier utgår från den regionala kulturplanen.

Syftet med att dela ut kulturpriser och kulturstipendier är att främja den kulturella infrastrukturen och att öka möjligheterna för fler kulturskapare att arbeta i länet.

När kulturpristagare och stipendiater föreslås ska en jämn fördelning av kön, spridning i länet och kulturområde eftersträvas.

Kulturpriser och stipendier delas ut vid regionfullmäktiges sista sammanträde för året.

Kulturstipendium

Region Kronoberg delar varje år ut arbets- och ungdomsstipendier.

Kulturstipendierna marknadsförs genom digitala informationsutskick och annonsering. Det är möjligt för personer att själv söka stipendier eller att nominera andra. Ansökan till stipendierna görs digitalt och ska innehålla ett personligt brev och arbetsprover.

Arbetsstipendium

- Summan per arbetsstipendium är 60 000 kronor
- Stipendiet ska stödja och uppmuntra betydelsefullt arbete inom skilda konstnärliga områden såsom litteratur, musik, sång, bildkonst, teater, dans, film, fotokonst och digitala medier.
- Sökande till arbetsstipendium ska bo, verka eller ha annan anknytning till länet.
- Stipendiet kan utdelas till person eller grupp.

Ungdomsstipendium

- Summa per ungdomsstipendium är 20 000 kr.
- Stipendiet ska uppmuntra och stimulera ungas intresse inom skilda konstnärliga områden såsom litteratur, musik, sång, bildkonst, teater, dans, film, fotokonst och digitala medier.
- Sökande ska bo eller ha bott i länet.
- Sökande ska vara högst 25 år.
- Stipendiet kan utdelas till person eller grupp.
- Även unga arrangörer kan söka.

Rutiner och urval för kulturstipendier

Kulturstaben tillsätter experter inom respektive kulturområde som bedömer ansökningarna. Experterna medverkar maximalt två år i rad. Vid ett gemensamt möte mellan experterna utser de förslag till stipendiater. Förslag till stipendiater presenteras för kulturnämnden för beslut.

Kulturpriser

Kulturpris

Region Kronobergs kulturpris ska hedra personer som genom sin verksamhet gjort en betydelsefull kulturell insats i Kronobergs län. Priset består av ett konstverk eller konsthantverk som pristagaren själv får välja, till ett värde av 10 000 kr.

Kreativ entreprenör inom kulturområdet

Kreativ entreprenör delas ut till en entreprenör som på ett betydelsefullt sätt bidragit till att skapa ett kreativt klimat och främjat kreativa mötesplatser i Kronobergs län. Det kan till exempel gälla företag, ideella organisationer eller andra aktörer. Priset består av ett konstverk eller konsthantverk som pristagaren själv får välja till ett värde av 10 000 kr.

Bubblare

Bubblare ska gå till en aktör som just inlett en spännande utveckling, gärna med fokus på sektoröverskridande samarbete. Priset är ett vandringspris i form av ett glaskonstverk från Transjö Hytta i Kosta.

Rutiner och urval för kulturpriser

Region Kronobergs kulturnämnd utser en kulturprisgrupp som tar fram förslag till pristagare för Kulturpris, Kreativ entreprenör och Bubblare.

Vid sammansättning av prisgruppen ska hänsyn tas till hur väl de känner till länet och olika delar av kulturlivet. En jämn fördelning av kön och spridning mellan

olika kulturområden ska eftersträvas. Kulturnämndens presidium deltar i prisgruppen.

Prisgruppens förslag presenteras för kulturnämnden som tar beslut.

Årscykel

Kvartal 1

Ansökningsomgång för stipendierna.

Kvartal 2

Expertgrupp för stipendier samlas för att välja ut förslag till stipendiater.
Kulturnämnden beslutar om stipendier och kulturprisgrupp.

Kvartal 3

Kulturprisgrupp samlas för att ta fram förslag till pristagare för Kulturpris, Kreativ entreprenör och Bubblare.
Kulturnämnden beslutar om kulturpriser.

Kvartal 4

Kulturpriser och stipendier delas ut vid årets sista regionfullmäktige.

Dans för hälsa

11

18RGK256

Kulturnämnden

Dans för hälsa

Ordförandes förslag till beslut

Föreslås att kulturnämnden tilldelar pilotprojektet *Dans för hälsa* medel om 80 000 kronor för att genomföra aktiviteter för unga samt att anlita en danspedagog.

Beslutet belastar 5102002, Region Kronobergs medel för kultur i vården.

Sammanfattning

Dans för hälsa är ett pilotprojekt som under hösten 2018 initierats av avdelningschefen för barn- och ungdomskliniken i Region Kronoberg. Projektet utgår från en studie som undersökt hälsoeffekten och kostnadseffektiviteten i att komplettera skolhälsovård med dans för flickor i åldern 13–18 år med stressrelaterad psykisk ohälsa. Projektet genomförs i samverkan mellan hälso- och sjukvården och kulturförvaltningen inom Region Kronoberg

Ida Eriksson
Kulturnämndens ordförande

Christel Gustafsson
Regional utvecklingsdirektör

Bilaga: Beslutsunderlag Dans för hälsa
Kulturens läkande kraft i Kronoberg

Dans för hälsa

Ärende

Kultur i vården kallas en kulturpolitisk satsning inom Region Kronoberg. I samband med budget 2018 avsatte regionfullmäktige 1 000 000 årligen till en satsning på kultur i vården och uppdraget lades på kulturnämnden. Förstudien Kulturens läkande kraft i Kronoberg (§3 KN 2018) har genomförts. Vidare har kulturnämnden tydliggjort inriktningen på det fortsatta utvecklingsarbetet. (§58 KN 2018) Inriktningen är att utforma en hållbar modell för att ta emot kultur i vården i Region Kronoberg och att kultur integreras som ett verktyg i vårdandet. Aktiviteter för kunskapsuppbyggnad genomförs och en plan för kultur i vården antas gemensamt av kulturnämnden och hälso- och sjukvårdsnämnden. Parallellt med det strategiska arbetet genomförs olika pilotprojekt.

Ärendet gäller genomförande av pilotprojektet *Dans för hälsa*.

Genomförande

Dans för hälsa är ett pilotprojekt som under hösten 2018 initierats av avdelningschefen för barn- och ungdomskliniken i Region Kronoberg. Projektet utgår från en studie som undersökt hälsoeffekten och kostnadseffektiviteten i att komplettera skolhälsovård med dans för flickor i åldern 13–18 år med stressrelaterad psykisk ohälsa.

För att kunna genomföra projektet har hälso- och sjukvården samverkat med kulturförvaltningen inom Region Kronoberg. Projektet har tidigare beviljats 138 000 kronor av Region Kronobergs medel för kultur i vården. Hälso- och sjukvården har bidragit med personal från barn- och ungdomskliniken.

Under uppstartsfasen av pilotprojektet genomfördes utbildningsinsatser samt rekrytering av ungdomar. Rekryteringen utfördes i samverkan med barnkliniken inom Region Kronoberg och elevhälsan i Växjö kommun. Våren 2019 startades två dansgrupper upp i Växjö kommun. För hösten 2019 planeras fortsatt aktivitet med två dansgrupper som kommer att vara öppna för unga i övriga kommuner att anmäla sig till.

Budget höst 2019

KOSTNADER	2019	TOTALT
Köp av tjänst, danspedagog	60 000 kr	60 000 kr
Lokal	20 000	20 000 kr
Personal	42 000 kr	42 000 kr
	Totalt:	122 000

FINANSIERING	2019	TOTALT
Region Kronoberg	80 000 kr	80 000 kr
Bidrag i annat än pengar	42 000 kr	42 000 kr
	Totalt	122 000

Ekonomiska effekter/konsekvenser av förslaget

Förslag till beslut innebär att 80 000 kronor anslås för år 2019 från medel till kultur i vården. Förslaget ligger i linje med tidigare budgetbeslut.

Arbetet med att utveckla kultur i vården bidrar till genomförandet av Regional kulturplan för Kronobergs län 2018-2020. Uppdraget ligger i linje med det prioriterade utvecklingsområdet ”Kultur i hela Kronoberg” och det regionala kulturpolitiska målet ”Kronoberg ska ha en kulturell infrastruktur som är tillgänglig i hela länet” Projektet bidrar också till att uppnå det nationella kulturpolitiska målet att alla ska ha möjligheter att delta i kulturlivet.

Som en vägledning för de kommande tio åren har Region Kronoberg fastställt hälso- och sjukvårdens utvecklingsstrategi, Närmare Kronobergaren. Målbilden innebär att Region Kronoberg ska ta sig närmare länets befolkning geografiskt, i både relationer och i tillgänglighet. Olika prioriteringar och satsningar gällande kultur i vården kan bidra till en mer jämlik hälsoutveckling och ett gott liv i ett livskraftigt län.

Ett bifall i ärendet innebär att fortsättningen av pilotprojektet *Dans för hälsa* kan genomföras.

Ett avslag i ärendet innebär att delar av pilotverksamheten i uppdraget från regionfullmäktige inte kan genomföras och att medel för kultur i vården inte upparbetas under 2019.

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att tilldela pilotprojektet *Dans för hälsa* medel om 80 000 kronor för att genomföra aktiviteter för unga samt att anlita en danspedagog.

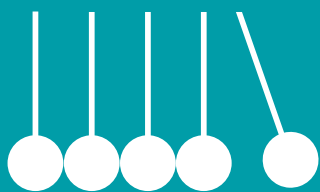
att beslutet belastar 5102002, Region Kronobergs medel för kultur i vården.

Kulturens läkande kraft i Kronoberg

På uppdrag av region Kronoberg

Nilsson & Månsson

Nilsson & Månsson

nilsson-mansson.se

Erica Månsson | erica@nilsson-mansson.se | 076 788 27 01

Sarah Nilsson | sarah@nilsson-mansson.se | 070 321 22 77

Grafisk form: Kampanj AB, Växjö | info@kampanjab.se

Foto omslag: Kulturparken Småland, fotograf: Jonas Lindström

Sammanfattning

Intresset för Kultur och hälsa är stort och runt om i landet finns många olika verksamheter som aktivt arbetar med frågorna. Det kan handla om aktiviteter inom kommun och landsting såväl som inom skola och utbildning. Kultur i vården är en växande verksamhet i Sverige. Insatserna sker på många olika sätt och har också olika målgrupper, det kan vara insatser för äldre, för psykiskt sjuka, för döende, för ungdomar men också för vårdpersonal. Det är en bred flora av aktiviteter.

Svenska Kultur i vården-nätverket använder följande definition av Kultur i vården:

”Kultur i vården är ett begrepp inom det vidare området Kultur och hälsa och vars verksamhet främst har målgrupperna vårdtagare, anhöriga och personal inom vård, omsorg samt hälso- och sjukvård.

Kultur i vården bygger på en bred definition av kultur som inkluderar såväl trädgård, mat och bemötande som de traditionella kulturyttringarna, tex konst, dans, teater, musik, litteratur. Kort sagt: allt som berör människans sinnen.”

I förstudien har vi valt att titta på Region Uppsala, Region Östergötland, Region Halland, Region Jönköpings län och Region Skåne. Bland framgångsfaktorerna finns:

- Samarbete med kommunerna
- Beslutad strategi/plan för inriktning
- Jobba med kunskapshöjande insatser
- Hälso- och sjukvården måste vara med
- Uppdraget att förmedla kunskaper och ge stöd till metodutveckling
- Bred politisk förankring

Det finns ett stort intresse för att arbeta med Kultur i vården i Region Kronoberg. Tveklöst har vi fått flest svar beträffande möjligheter. Definitionen av Kultur i vården skiljer sig något mellan Hälso- och sjukvården och andra delar av Region Kronoberg. Från kulturnämndens sida betonar man naturligen de kulturpolitiska målen ”Att fler ska få uppleva kultur i sin vardag” medan FoU betonar det naturvetenskapliga/medicinska perspektivet och vikten av evidensbaserade projekt nära kopplade till forskning.

Patient- handikappföreningarna ser stora möjligheter att utveckla Kultur i vården och lägger stor vikt på tillgänglighetsfrågorna men tar bland annat också upp behovet av musik och konst i vårdmiljöerna. Bland hinder har många återkommit till den pressade situationen i vården idag och till att projekten bör vara verksamhetsnära och enkla. Bristen på förankring hos personalen och bristen på evidens utifrån ett medicinskt perspektiv är andra hinder. Många betonar

vikten av att involvera personalen på ett tidigt stadium och på så sätt skapa bättre förankring och också bättre arbetsmiljö.

Rekommendationer

Region Kronoberg ska framförallt arbeta med kunskapsspridning, nätverksbyggande och stöd till verksamheter och projekt. Satsningen utgår från ett salutogent förhållningssätt. Det salutogena perspektivet fokuserar på vilka faktorer som orsakar och vidmakthåller hälsa mer än vad som orsakar sjukdom.

Psykiatrisk vård, barnsjukvård och geriatrisk vård har pekats ut av flera intervjupersoner som prioriterade för insatser. Intresse finns också för att koppla på den digitala utveckling som tecknas i utvecklingsstrategin Närmare Kronobergaren och därigenom nå en större grupp äldre runt om i regionen.

Satsningarna på Kultur i vården i Region Kronoberg har varit av mera tillfällig karaktär med t.ex. tidsbegränsade projektbidrag. Kunskapsuppbyggnad är avgörande för att få till stånd en långsiktigt, robust och förankrad struktur inom området.

Det är avgörande att kulturaktörerna i länet är med i uppbyggnaden av en struktur för Kultur i vården. Där finns mycket erfarenhet och ett stort intresse för att delta.

Organisation och strategi

Vi föreslår att en projektgrupp bildas med företrädare från:

- Kulturstaben, Folkhälsa och social utveckling, Regional utveckling
- Vuxenpsykiatri, Primärvårds- och Rehabcentrum och FoU, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
- Kulturaktörer: Musik i Syd, Regionteatern, Kulturparken Småland, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Det fria ordets hus, Sagomuseet, konsthandläggare

Projektgruppen leds av en projektledare på Regional utveckling (placerad på Folkhälsa och social utveckling eller Kulturstaben) som får i uppdrag att ta fram en plan för Kultur i vården för Region Kronoberg. I planen fastslås bland annat prioriterade målgrupper, insatsområden, ansvarsfördelning, finansiering och organisation. Arbetet med planen för Kultur i vården är en process mot ett gemensamt synsätt kring definitioner och insatser.

En forskare från FoU Kronoberg eller Linnéuniversitet knyts till projektgruppen.

Ett system med kulturombud inom hälso- och sjukvården sätts upp med inspiration från Region Uppsala. Vikten av att insatserna förankras i verksamheterna har betonats i omvärldsanalysen.

Tre förslag

Förslagen kan ses i ett tidsperspektiv med början i Small.

1. Small – plan och kunskapsuppbyggnad

En plan för Kultur i vården arbetas fram och aktiviteter för kunskapsuppbyggnad pågår parallellt. Planen för Kultur i vården antas sedan av Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden. Ett första steg är att anordna en gemensam workshop för Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden om Kultur i vården.

2. Medium – plan, kunskapsuppbyggnad, kulturombud och pilotprojekt

En plan för Kultur i vården arbetas fram och aktiviteter för kunskapsuppbyggnad pågår parallellt. Planen för Kultur i vården antas sedan av Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden.

Exempel på pilotprojekt:

Möten med minnen, del två, projektägare: Kulturparken Småland
Pilotprojekt för Konst i Vården, Pedagogiskt arbete i samband med utställning och inventeringen av befintlig konst på Vuxenpsykiatri,

projektägare:Konsthandläggare och konstkonsult i anslutning till nya Vuxenpsykiatri
Digital tillgänglighet och musik, projektägare Musik i Syd och Kulturren

Det muntliga berättandet, samtida berättande, projektägare: Sogomuseet, Det fria ordets hus

En modell för kulturombud inom hälso- och sjukvården genomförs. Insatser görs fr.a. från politiskt håll för att etablera ett Kompetenscentrum för Kultur och hälsa inom ramen för Regionsamverkan Sydsverige.

3. Large - plan, kunskapsuppbyggnad, pilotprojekt och samverkan med kommunerna

Som förslag 2 men till projektgruppen knyts också Kommunalt forum och insatserna sprids till att omfatta även kommunerna, gärna med en början i gemensamma pilotprojekt. Metoden utgår från regionens begrepp samhandling. Organisationen inspireras av Region Skånes arbete som är väl förankrat i kommunerna och där flera pilotprojekt sker i samverkan mellan regionen och aktuella kommuner.

En programverksamhet skapas där lokaler inom hälsa och sjukvård används som öppna arenor för kulturarrangemang.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	6
Uppdrag	6
Metod	6
Definitioner och avgränsningar	7
Intro	8
Omvärldsanalys	9
Forskningsorientering.....	9
Några större satsningar inom kultur i vården:	10
1. Kultur på recept.....	10
2. Möten med minnen	10
3. UBUNTU - samarbete museum och vården	10
4. Sinnenas trädgård.....	10
Några parametrar för framgångsrika projekt	10
Fem regioner	11
Region Uppsala	11
Region Östergötland	11
Region Jönköpings län	11
Region Halland.....	12
Region Skåne	12
Invärldsanalys - nuläge Kultur i vården i Region Kronoberg ...	14
Förebyggande hälsobesök för äldre – modell Kronoberg.....	14
Hälsa, humaniora och medicin.....	14
Konst i Region Kronoberg	14
Konst till nybyggnation av vuxenpsykiatri och habilitering	14
De regionala Kulturaktörerna.....	14
Regionteatern Blekinge Kronoberg.....	15
Kulturparken Småland	15
Musik i Syd.....	15
Biblioteksutveckling Sydost	15
Sagomuseet i Ljungby	16
Bilden av Kultur i vården i Region Kronoberg	16
Intervjuer med nyckelpersoner.....	16
Dialogmöte med patient- och handikappföreningarna.....	17
Reflektion	18
Analys	18
Förändringskartan	18
Slutsatser in- och omvärldsanalys	19
Definition.....	19
Prioriteringar.....	19
Kunskapsuppbyggnad.....	19
Kulturaktörernas roll	19
Organisation och strategi	20

Pilotprojekt	20
Kommunerna i ett senare skede.....	20
Rekommendationer	20
1. Small - plan och kunskapsuppbyggnad.....	20
2. Medium - plan, kunskapsuppbyggnad, kulturombud och pilotprojekt.....	21
3. Large - plan, kunskapsuppbyggnad, pilotprojekt och samverkan med kommunerna.....	21
Bilagor	
Källor 23	
Litteratur.....	23
Länkar	23
Uppgiftslämnare/intervjupersoner	24
Region Kronoberg.....	24
Kulturaktörer.....	24
Andra regioner.....	24
Nationella aktörer.....	24
Intervjumall	25

Bakgrund

Förstudien om Kultur i vården tar sin utgångspunkt i den regionala kulturplanen.

REGIONAL KULTURPLAN FÖR KRONOBERGS LÄN 2018–2020 pekar ut följande prioriterade utvecklingsområden:

- Ett enat Sydsverige skapar ett starkt kultursverige
- Kultur i hela Kronoberg
- En internationell arena för muntligt berättande
- Det fria ordet i Kronoberg
- En starkare infrastruktur för bild och form

Vidare om kultur och hälsa:

”En del invånare har begränsad tillgång till kultur på grund av sin hälsa. Kultur inom vård och omsorg kan handla om förebyggande insatser för att bevara hälsa eller som motmedel för att rehabilitera och bidra till läkning vid olika sjukdomstillstånd. Flera målgrupper kan ingå i arbetet med kultur och hälsa, exempelvis äldre och personer med psykisk ohälsa. Flera kulturorganisationer med regionala uppdrag arbetar med målgrupper inom vård och omsorg, exempelvis genom anpassade visningar för personer med demens.

Den länsgemensamma folkhälsopolicyn syftar till att skapa goda förutsättningar för en god och jämlik hälsa för länets befolkning. Barn och ungas uppväxtvillkor är ett särskilt prioriterat målområde för det länsgemensamma folkhälsoarbetet och den kulturella infrastrukturen har en betydelsefull roll i arbetet.”

Utvecklingsstrategin inom Hälso- och sjukvård, NÄRMARE KRONOBERGAREN 2017 – 2027, utgör plattformen för arbetet utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv. Här fastslås bland annat:

”I Kronoberg ska invånarna kunna vara aktiva medskapare i sin hälsa och vård.

- Vi ska vara en förebyggande och hälsofrämjande hälso- och sjukvård
- Vi ska erbjuda varje patient hög delaktighet”

Uppdraget till kulturnämnden att utveckla satsningar inom området Kultur i vården kom från regionfullmäktige i samband med budgetarbetet 2018. Det politiska syftet med satsningen är att fler invånare ska kunna möta kultur i vardagen på platser nära dem. Olika insatser har redan gjorts på området kultur i vården genom riktade uppdrag till Region Kronobergs bolag. Mot bakgrund av att Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland slog ihop och bildade Region Kronoberg finns nya förutsättningar att jobba med kultur i vården. Nu finns också en långsiktig årlig finansiering avsatt till att utveckla satsningar.

Uppdrag

Region Kronoberg bjöd in Nilsson & Månsson till en förnyad konkur-

rensutsättning under hösten 2017 gällande en förstudie om Kultur i vården. Anbud lämnades och tilldelningsbeslut kom 2017-10-11. Uppdraget är att göra en skriftlig förstudie om Kultur i vården och hur det arbetet kan utvecklas i Kronoberg. Målet är att skapa möjligheter för fler att ta del av Kultur i vården.

Metod

Förstudien har genomförts i tre moment:

- kartläggning
- analys
- förslagsutformning och rapportskrivande

Arbetet har genomförts i nära samarbete med kulturstaben med regelbundna avstämningar. Vidare har följande metoder använts:

- Informationsinhämtning via internet och skrifter: Region Kronoberg, Sverige, Norden, Internationell utblick
- Intervjuer med nyckelpersoner i Region Kronoberg och i andra regioner
- Dialogmöte med patient- och handikappföreningarna
- Analys och bearbetning

En fråga är att identifiera varför Kultur i vården inte idag är utvecklat i Kronobergs län. Ett analysarbete har genomförts med stöd av metoden Förändringskartan.

Definitioner och avgränsningar

Kultur och hälsa är ett brett begrepp som inte så lätt låter sig definieras. Ola Sigurdson refererar i boken Kultur och hälsa – ett vidgat perspektiv, till den medeltida teorin om den sjuka och den friska människan där ”Själens olyckor” var en självklar del. Här ansågs konsterna, särskilt musiken och dikten kunna ha en botande verkan. Sigurdson menar att detta exempel säger mycket om vad vi menar med kultur och hälsa idag. I den moderna medicinen som började växa fram under 1500-talet har läkarens roll smalat i jämförelse med medeltiden. Den medeltida läkaren ansågs kunna yttra sig om fler dimensioner av den mänskliga existensen. ”Hälsa” var då ett vidare begrepp än ”frånvaro av sjukdom”.

Kultur och hälsa förhåller sig till två olika kulturbegrepp:

- Kultur som konstnärligt och/eller intellektuellt verk
- Kultur som ett meningsskapande system som inbegriper såväl känslor, vanor, värderingar och övertygelser som ekonomiska, politiska, sociala och religiösa institutioner

I Regional Kulturplan för Kronobergs län 2018–2020 definieras kultur: ”Kulturbegreppet kan ha många olika betydelser. Det är viktigt att definiera begreppet för att tydliggöra vad kulturplanen och kulturpolitiken omfattar.

Ett humanistiskt/estetiskt kulturbegrepp är konstnärligt orienterat

och innebär konstnärligt skapande som till exempel litteratur, konst, musik, scenkonst, film, formgivning och arkitektur.

Ett samhällsvetenskapligt/antropologiskt kulturbegrepp inkluderar det humanistiska kulturbegreppet. Det är också betydligt bredare och innefattar socialt överförda levnadsmönster hos en grupp individer, till exempel normer och traditioner.

Kulturpolitik brukar avgränsas till att främst omfatta det humanistiska kulturbegreppet. Det är vanligt att kulturella aspekter på andra verksamhetsområden ingår, till exempel inom fysisk planering eller vård och omsorg.

I Kronoberg finns en tradition av samhällsplaneringsmetoden cultural planning. Den regionala kulturpolitiken utgår därför från en kombination av de två kulturbegreppen. Det innebär till exempel att även det civila samhället, folkbildningen och nya kulturformer ses som kulturella resurser i Kronoberg.”

Begreppet hälsa har liksom begreppet kultur en mångfald av definitioner. Den allmänna och dominerande definitionen i vår västerländska kultur är ”frånvaro av sjukdom”. Världshälsoorganisationen menar dock att hälsa är bredare än så. I definitionen från 1948 fastslår WHO att hälsa är ”ett tillstånd av total fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande och inte bara frånvaro av sjukdom eller svaghet”. Existentiellt välbefinnande är en ytterligare dimension av hälsa som diskuterats på senare år.

När vi kommer till det något smalare begreppet Kultur i vården använder Svenska Kultur i vården-nätverket följande definition (<http://www.kulturradet.se/sv/Kultur-och-halsa/Sverige/Kultur-i-varden/>):

”Kultur i vården är ett begrepp inom det vidare området Kultur och hälsa och vars verksamhet främst har målgrupperna vårdtagare, anhöriga och personal inom vård, omsorg samt hälso- och sjukvård.

Kultur i vården bygger på en bred definition av kultur som inkluderar såväl trädgård, mat och bemötande som de traditionella kulturyttringarna, tex konst, dans, teater, musik, litteratur. Kort sagt: allt som berör människans sinnen.

Kultur i vården syftar till kommunikation, sinnlig stimulans och livsglädje i vården. Kultur främjar det salutogena perspektivet (fokuserar på det friska) och kan fungera både i rehabilitering och som en viktig friskvårdsfaktor i olika slag av hälsofrämjande arbete. Via en gemensam kulturupplevelse kan relationen mellan vårdare och vårdtagare stärkas och bidra till en bättre vårdkvalitet. Kultur i vården kan även bidra till en bättre arbetsmiljö.”

Kompetenscentrum för kultur och hälsa vid Stockholms kulturförvaltning menar att kunskapsfältet Kultur och hälsa ”kan främja arbetssätt där individen står i centrum och bidra med nya metoder i arbetet med behandling och omvårdnad. Sådana arbetssätt kan främja det som WHO kallar existentiell hälsa; en känsla av meningsfullhet – som är en faktor som har visat sig kunna bidra till hälsovinster inom alla områden av hälsa – fysiskt, psykiskt och socialt.”

Begreppet Kultur i vården är mer tydligt avgränsat och betraktas oftast som ett komplement till den medicinska vården. Kultur i vården innefattar en räckvidd aktiviteter som syftar till att ge ökat välbefinnande, sinnlig stimulans och livsglädje för vårdtagaren. Kultur kan fungera både i rehabilitering och som en viktig komponent för friskvård.

Kulturrådet beskriver begreppet ”Kultur i vården” som följande: ”Kultur i vården är ett begrepp inom det vidare området Kultur och hälsa och vars verksamhet främst har målgrupperna vårdtagare, anhöriga och personal inom vård, omsorg samt hälso- och sjukvård. Kultur i vården bygger på en bred definition av kultur som inkluderar de traditionella kulturyttringarna konst, dans, teater, musik, litteratur, men även trädgård, mat och bemötande.”

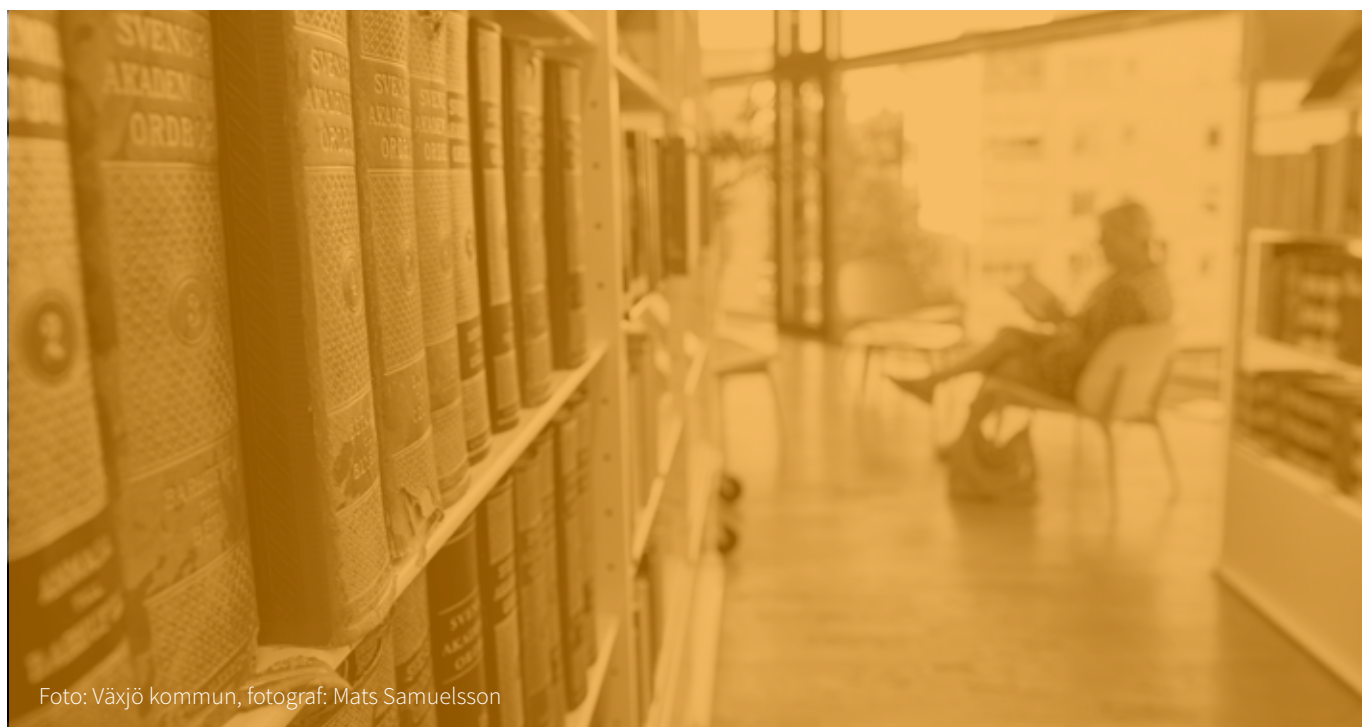

Foto: Växjö kommun, fotograf: Mats Samuelsson

Intro

Intresset för Kultur och hälsa är stort och runt om i landet finns många olika verksamheter som aktivt arbetar med Kultur och hälsa. Det kan handla om aktiviteter inom kommun och landsting såväl som inom skola och utbildning. I de folkhälsopolitiska målen betonas kulturens betydelse för hälsan.

Kultur i vården är en växande verksamhet inom vården i Sverige. Insatserna sker på många olika sätt och har också olika målgrupper, det kan vara insatser för äldre, för psykiskt sjuka, för döende, för ungdomar men också för vårdpersonal. Generellt gäller att det är en bred flora av aktiviteter.

Överlag är det kännetecknande att informanterna från de regioner som intervjuats i rapporten överlag är mycket engagerade i verksamheten och känner stort personligt engagemang. Man känner verkligen att man gör "nytta", att man för in ett mer holistiskt tänkande i en tämligen specialiserad vårdssfär. En regionansvarig berättade att man fått så mycket bättre resultat när rehabiliteringen skedde med hjälp

av dansrörelser än med de tidigare av sjukgymnaster föreslagna mer mekaniska rörelserna.

Vi har i förstudien valt att titta på några projekt som är förankrade på alla nivåer inom både vårdsektorn och kultursektorn. Fokus i omvärldsanalysen på regional nivå är Region Uppsala, Region Östergötland, Region Halland, Region Jönköpings län och Region Skåne. Vi har valt dessa regioner för att de arbetar systematiskt med Kultur i vården på lite olika sätt, flera är storleksmässigt någorlunda jämförbara med Region Kronoberg och för att flera av dem ingår i Regionsamverkan Sydsverige som utvecklar samarbetet på kultursidan inom flera områden.

Det framkommer vid genomlysning att kultur definieras olika i olika regioner. Generellt dominerar kulturaktiviteter som dans, teater, film, konst, slöjd och musik. Trädgårdsarbete är också mer förekommande. Mindre vanligt är t ex ridning, yoga, odling och måltider.

Omvärldsanalys

Det nationella nätverket för Kultur i vården bildades ursprungligen som en effekt av forskningsprogrammet Kultur i vården/Vården som kultur, ett samarbete mellan Stockholms läns landsting, Karolinska Institutet och Stockholms läns museum.

Nätverket för Kultur i vården drivs av Kulturrådet. Nätverket är bildat för att stödja utbyte av kunskap och erfarenheter för yrkesverksamma inom området. Nätverkets medlemmar träffas varje år på olika platser i Sverige. Kulturrådet definierar målet med nätverket att det är att "öka kunskapen om vad kultur i vården kan innebära för enskilda människor och för samhället i stort. Nätverket vill stimulera till tvärssektoriella samarbeten mellan företrädare inom hälso- och sjukvårdssektorn, kultursektorn samt kommunernas vård och omsorg."

Genomgående beskrivs nätverket som mycket viktigt för de ansvariga i regionerna som vi har haft kontakt med. Det här har skapat en gemensam plattform, som upplevs som stimulerande och inspirerande samt som förstärkande gentemot sin egen organisation. Frågan som ställs är dock om det är Kulturrådet som ska organisera nätverket, någon nämner att SKL vore en bättre part i sammanhanget.

Kulturrådet har fått ett uppdrag att kartlägga verksamheten vad gäller kultur och hälsa i hela landet. Idag är det ingen som har någon överblick över fältet och, vilket är allvarigare, ingen har heller det övergripande, nationella ansvaret. Ska frågan ligga under Folkhälsomyndigheten, KUR eller socialdepartementet/alt kulturdepartementet?

Forskningsorientering

Vid en genomlysning av regionernas presentation av området Kultur och hälsa/i vården framgår det hur centralt det är att peka på forskningsprojekt som stöder fältet. Under intervjuerna understryks ofta hur viktigt - och svårt - det är att få framförallt hälso- och sjukvården och omsorgen att på djupet inse betydelsen av att integrera kulturaktiviteter i sin verksamhet. Några nämner också politikerna som en viktig målgrupp i detta sammanhang. Det är uppenbart att fältet kämpar mot synen på kulturella aktiviteter som något i största allmänhet trevligt, inte som en central parameter för välbefinnande och rehabilitering.

Kultur och hälsa rymmer många olika vetenskapliga perspektiv. Begreppet befinner sig inom ett mångvetenskapligt fält och har därför många olika benämningar, som "medicinsk humaniora" eller "humanistisk hälsoforskning". Men all forskning inom fältet har en viktig inriktning och det är att ta människors subjektiva upplevelser på största allvar.

Den brittiska rapporten "Creative health: The arts for health and wellbeing", (<http://www.artshealthandwellbeing.org.uk/appinquiry/>)

[Publications/Creative_Health_Inquiry_Report_2017.pdf](#)) slår fast kulturens hälsofrämjande effekter och hävdar med enfaset att musik, konst och andra kulturaktiviteter märkbart kan förbättra patienters hälsa och livskvalitet. I rapporten beskrivs olika projekt med tydliga förbättringar som resultat. I ett av de projekt som beskrivs i rapporten minskade läkarbesöken med 37 procent och sjukhusbesöken minskade med 27 procent för den patientgrupp som deltog.

Kompetenscentrum för kultur och hälsa vid Stockholms kulturförvaltning samarbetar med Den kulturella hjärnan, en satsning vid Karolinska institutet, som verkar för att lyfta fram internationell forskning om relationen mellan kultur, hjärna, lärande och hälsa. Satsningen är baserad vid Karolinska Institutet, och drivs med stöd från Stockholms läns landsting och Statens musikverk.

Swedish Brain Power är ett framgångsrikt nätverk av svenska hjärnforskare som arbetar mot obotliga demenssjukdomar som alzheimer, Parkinson och als. Forskningsprogrammet täcker alltifrån biomedicinsk grundforskning till diagnostik, behandling, epidemiologi, vård och omsorg. Nätverket grundar sig på multidisciplinär forskning, men fokus ligger på hjärnan och neurovetenskaper.

Centrum för kultur och hälsa vid Göteborgs universitet, som var ett tidsbegränsat projekt som nu är avslutat, sökte samla forskningsprojekt som undersöker sambanden mellan kultur och hälsa. "Sådana samband kan se ut på många sätt. Till exempel kan man fråga sig vilka effekterna är av sinnesstimulans genom olika kulturella aktiviteter och vad dessa betyder för den mänskliga hjärnans formbarhet och läkningsförmåga. Man kan undersöka huruvida ett visst samhälles politiska kultur, eller dess kulturella föreställningar om normalitet och ohälsa, påverkar välbefinnandet hos människor, men också hur fiktiva eller verkliga berättelser innehåller föreställningar om hälsa som hjälper oss att förstå hur vi mår. Och man kan i ett konstnärligt projekt kritiskt utmana samhällets syn på vad som är friskt och vad som inte är det.

Sambanden mellan kultur och hälsa kan se ut på många sätt, beroende på hur vi tittar. I kombinationen av många olika synsätt lär vi oss något mer om att vara människa, såväl som kultur- och som hälso-varelse. Centrum för kultur och hälsa strävar därför efter att stimulera det mång- och tvärvetenskapliga utbytet mellan olika discipliner och infallsvinklar."

Centrum för kultur och hälsa gav ut två publikationer, som kan laddas ner från nätet: Antologin *Kultur och hälsa i praktiken* (2016), ger en presentation av hur man har arbetat eller kan arbeta med kultur och hälsa inom olika verksamhetsområden som hälso- och sjukvård och utbildning, men också hur detta kommer in i människors vardag på olika sätt. [Ladda ner boken som pdf](#)

Kultur och hälsa: Ett vidgat perspektiv (2014) ger en bred överblick av forskningen inom området och syftar till att belysa sambandet mellan kultur och hälsa ur ett forskningsperspektiv. [Ladda ned boken som pdf](#)

Några större satsningar inom kultur i vården:

1. Kultur på recept

Kultur på recept kallas ett initiativ som fått många namn, men gemensamt är att satsningen främst vänder sig mot personer med stressre-

laterade sjukdomar som en metod för rehabilitering. Med hänvisning till aktuell forskning om sambandet mellan kultur och hälsa tog dåvarande social- och kulturministrarna 2009 ett gemensamt initiativ till att starta pilotprojekt med Kultur på recept. Syfte var att undersöka om kultur kan användas som komplement till medicinsk behandling. Departementen inledde därför dialog med Region Skåne och Helsingborgs stad, som båda tackade ja till att genomföra ett sådant projekt.

Utvärderingen av "Kultur på recept 2.0" i Helsingborg visade att deltagarna fick bättre hälsa, men forskaren menade att det behövs mer forskning inom området för att kunna säkerställa effekter och förklara varför. Hon menade dessutom att en brist i uppföljningen var att de inte hade tillgång till en kontrollgrupp, utan endast gjorde en före- och eftermätning. Det finns inget politiskt beslut på ytterligare en studie, men det har diskuterats. En annan fråga som diskuteras är finansieringsmodellen. Just nu är därför verksamheten vilande.

Metoden går enkelt ut på att låta patienter som genomgått en medicinsk bedömning få ett recept som innehåller kulturaktiviteter under tio veckor. Deltagarna har mötts i grupp tre gånger per vecka, under ledning av en kulturpedagog. Exempel på receptinnehåll har varit att se utställningar, eget skapande, kultur- och naturhistoriska vandringar, sång och musik. Aktiviteterna har kombinerats med samtal, frågeställningar och diskussioner om det upplevda.

Namnet *Kultur på recept* menar andra dock är missvisande, eftersom det inte handlar om att läkaren "skriver ut" kultur på recept, utan att läkaren skriver en remiss, som ger patienten tillgång till ett rehabiliteringsprogram som utgår från en serie kulturaktiviteter. I Jönköping kallar man därför programmet för Kulturunderstödd rehabilitering, i Uppsala för Kulturaktiviteter i vården.

2. Möten med minnen

Möten med minnen var ett nationellt museiprojekt som vände sig till personer med demenssjukdom och deras anhöriga. Alzheimerfonden var huvudansvarig i samarbete med Nationalmuseum, Demensförbundet och Svenskt demenscentrum. Projektet fick stöd av Svenska PostKodLotteriet. Projektet pågick mellan 2013–2015. Målsättningen med Möten med minnen var att med hjälp av specialanpassade, interaktiva museiprogram ge stimulans till personer med demenssjukdom. Förebilden kom från Museum of Modern Art (MOMA) i New York. Under projektet utbildades museipedagoger i hur specialvisningar kan anpassas och hur man bäst bemöter demenssjuka. Projektet engagerade drygt sjuttio museer i hela landet och många av museerna har fortsatt med verksamheten efter det att projektet avslutats.

<http://www.alzheimerfonden.se/motenmedminnen>

3. UBUNTU - samarbete museum och vården

Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet - GPCC, är ett nationellt tvärvetenskapligt forskningscentrum som bildades 2010 med stöd av regeringens strategiska satsning på vårdforskning. Personcentrerad vård utgår från patienten som medmänniska och metoden vill stärka patientens röst i relationen till vården genom ett partnerskap mellan patienter/närstående och de professionella inom vård, omsorg och rehabilitering. Metoden innebär att man tillsammans skriver en hälsoplan, med mål och strategier.

Ubuntu var ett samarbete mellan GPCC och Röhsska museet. Ubuntu var att betrakta som en lite annorlunda kompetensutbildning för

sjukvårdspersonalen. Projektet resulterade i en lärande och engagerande utställning, som inbegrep rollspel, interaktion och som sökte ge sjukvårdspersonalen möjligheten att själva leva sig in i patientens situation och därmed få en ökad insikt för att därmed bli en bättre "sparringpartner" till patienterna och skapa en situation där sjuksköterskan, läkaren och patienten kan mötas på en jämbördig nivå vid ett vårdssamtal och hur läkaren bättre hanterar sin läkarroll.

<http://gpcc.gu.se/>

4. Sinnenas trädgård

Forskning visar att naturen har en stor betydelse för människors hälsa och livskvalitet och kan bidra till förbättrad återhämtning. Sinnenas trädgård tar sin utgångspunkt från att personer med demenssjukdom mår bra av att få sina sinnen stimulerade genom att vistas ute i naturen. Genom olika sinnesförmågor väcks ofta minnen till liv, vilket stimulerar och aktiverar hjärnan. Sinnenas trädgårdar finns bl. a. i Marstrand, Stockholm och Piteå. Dock framgår att flera av trädgårdarna drivs av frivilliga entusiaster och har därmed något ojämn verksamhet.

Några parametrar för framgångsrika projekt

Vilka parametrar är viktiga för att få kultur och hälsa att bli verkstad? En sak är säker, det finns inte ett recept för framgång, verksamheterna är olika organiserade och är också olika placerade. I vissa regioner finns området tydligt redovisat i de regionala kulturplanerna, i andra regioner ligger hela området inom folkhälsan och betraktas inte som en kulturfråga.

En **fördel med att placera frågan inom folkhälsan** är att där ryms både kulturen och hälso- och sjukvården på ett mer naturligt sätt än inom kulturförvaltningar, vilket verkar vara fruktbart.

Det är dock alltid en **utmaning att få trovärdighet och förankring inom hälso- och sjukvården**. Flera informanter poängterar vikten av att hitta bra samarbete med vårdsektorn, som en uttryckte det: "vården har patienterna och pengarna".

Man måste ha en bra struktur som stödjer systemet. Verksamheten får inte vila på enskilda initiativ, det måste **byggas in i den befintliga och lokala strukturen för att fungera på lång sikt**. Oftast är det bäst att **utgå från det enkla**, den organisation som redan finns och bygga vidare på den. Ett exempel är Region Uppsala, där man organiserat lokala kulturombud, baserade inom vården i hela regionen.

En ytterligare parameter för framgång är att **involvera de som ska använda metoden**. Något som flera informanter betonar är vikten av att **låta både vårdpersonal och kulturaktörer få adekvat utbildning** om - och därmed ökad förståelse för - sambandet mellan kultur och hälsa.

Den största utmaningen ligger på att utbilda personal inom hälso- och sjukvården i betydelsen av kultur i vården. Både i grundutbildning och i senare kompetensutveckling.

Samarbete med regionens aktörer inom kultursektorn betraktas som helt avgörande för framgång: med regionala kulturinstitutioner, som regional musikverksamhet, museer, bibliotek, utbildningar, hemslöjdskonsulenter, danskonsulenter, konstkonsulenter mm

Det är också viktigt att låta **de medverkande konstnärerna, dansarna, musikerna med flera att känna sig väl omhändertagna** både av "systemet" och av den mottagande enheten. De ska känna att deras insats är viktig och gör skillnad.

Större satsningar ger bra resultat. Något som ofta nämns är Kulturrådets särskilda satsning för kultur för äldre, som finansierades av Socialdepartementet under 2011–2013. Den satsningen gav mycket bra utslag i många regioner och medförde att många projekt i landet initierades eller förstärktes, hos de regioner som redan arbetade inom området.

Fem regioner

Här ges en kort översikt över några regionala arbetsmetoder och projekt som kan ge inspiration och som vill stimulera till samarbeten både inom regionen och mellan regioner.

Region Uppsala

Kultur och hälsa ingår som ett utvecklingsområde i den regionala kulturplanen för Uppsala län. Enheten är placerad på Kulturenheten. Man tar fram och subventionerar kulturprogram inom Region Uppsalas vård samt ger bidrag till studieförbund som anordnar studiecirklar för Region Uppsalas patienter och brukare.

Kulturenheten på regionen arbetar på att bygga upp ett långsiktigt och hållbart nätverk ut mot sjukvården och äldreomsorgen genom att erbjuda varje vårdenhets utse ett kulturombud. Vem som helst i personalen på en vårdavdelning/ verksamhet inom Region Uppsala kan fungera som kulturombud. Kulturombuden är kontaktpersonen för regionens satsningar: kulturombudet är den som tar emot information och programblad, bokar aktiviteter och uppträdanden och arrangerar själva aktiviteten på plats.

Kulturombuden samlas två gånger per år och får presentation av kommande program och aktiviteter. Kulturombuden får inbjuds till inspirationsdagar, för att få nya insikter och fördjupad kunskap om hur kultur kan vara till hjälp inom vården. Till exempel noterade regionen att kulturombuden bokade främst tämligen konventionella dansaktiviteter. En inspirationsdag fokuserade på mer experimentell dans, vilket fick kulturombuden att få upp ögonen för hur dans kunde fungera terapeutiskt, något som kom att ändra deras bokningar. Inspirationsdagen betraktas som en fortbildning och sker vartannat år. Kulturprogrammen kostar ingenting för de medverkande vårdavdelningarna/ verksamheterna.

Regionen anordnar löpande seminarier för kulturskapare, kulturombud och forskare inom området för att söka bli en "hub" i regionen för fältet.

Uppsala satsar också på att utbilda aktörer i regionen i bemötande, till exempel har man ordnat seminarier på tema Bli bättre på bemötande för bibliotekspersonal och personal på andra kulturinstitutioner. Här har personal fått lära sig mer om olika funktionsvariationer och fått tips och idéer för att stärka sig i sina yrkeskompetenser.

Kultur på recept kallas i Region Uppsala för *Kulturaktiviteter i vården*. Under hösten 2016 - våren 2017 deltog två vårdcentral i försöksverksamhet med kulturaktiviteter inom vården. Målgruppen var personer med utmattningssymptom eller smärtdiagnos. Deltagarna fick delta i

olika kulturaktiviteter en gång i veckan under tio veckor. Programmet gav bra utfall och man planerar fler satsningar framöver med något modifierad programverksamhet.

Man har även program i hospice-vården och riktade program för rehabilitering av cancerpatienter. Bland annat arrangerar man inspirationskvällar för både patienter och anhöriga inom cancervården, något som blivit mycket uppskattat.

Region Östergötland

Må bra med kultur är namnet på den metod som Region Östergötland har byggt upp kring kultur i vården. Programmet riktar sig främst mot patienter med stressrelaterade besvär, oro eller smärta. Aktiviteterna är valda för att vara lustfyllda och fria från prestation. Man erbjuder aktiviteter inom dans, konst/skapande, litteratur, hantverk och natur/trädgård och alla aktiviteter sker i samverkan med kulturaktörer. *Må bra med kultur* erbjuder också ett ungdomsspår med dans för tjejer. *Må bra med kultur* ska betraktas som ett komplement till den traditionella hälso- och sjukvården. Patienter erbjuds att delta i *Må bra med kultur*-aktiviteter på fem orter i länet; Kisa, Linköping, Mjölby, Motala och Norrköping.

Regionen har gett ut en rapport Rapporten *Må bra med kultur* i Östergötland 2012–2015 som beskriver hur metoden är uppbyggd och hur den har utvecklats. En kort film berättar om verksamheten:

<https://www.youtube.com/watch?v=1QeDvf-5m0k>

I rapporten framkommer att de människor som deltagit i programmet har sagt sig må bättre genom att delta i de erbjudna kulturaktiviteterna. Man tycker själva att man har lyckats implementera metoden *Må bra med kultur* bra och man har följande tydliga rekommendationer till andra aktörer, som vill bygga upp liknande verksamhet:

- Utgå från det enkla.
- Planera för långsiktighet – bygg in det nya i befintliga och lokala strukturen.
- Involvera de som ska använda metoden.

Region Jönköpings län

Enheten för Kultur för hälsa/Kultur i vården är placerad på Folkhälsosektionen, Folkhälsa och sjukvård i Region Jönköpings län. Den person som har det övergripande ansvaret är utbildad folkhälsovetare och har en medarbetare som är utbildad sjuksköterska. Detta tycker man är en mycket bra kombination, eftersom det ger en bredare plattform än om man kom från kultursektorn och öppnar nya ingångar mot kommuner och mot hälso- och sjukvården.

Verksamheten har byggts upp under lång tid och har en styrgrupp, som består av en ordförande från regionen samt personer från folkhälsan, kultur- och utvecklingsenheten, kulturchefer, länskonsulenter, hembygdsförbund och bildningsförbund. Det är viktigt att understryka att många organisationer och föreningar gemensamt bär ansvaret och har kompetenser att tillföra området.

En stor satsning är programmet *Kulturunderstödd rehabilitering*, tidigare kallat Kultur på recept. Man gjorde en pilot under 2014, och lät läkare skriva ut remiss som gav patienten tillgång till kulturunderstödd rehabilitering. Piloten blev framgångsrik och man har därefter byggt upp ett väl fungerande system som riktar sig gentemot alla vårdcentraler i alla kommuner. Om en kommun vill delta i programmet, så står regionen för den första gruppen - man engagerar en kulturkoor-

dinator, som lägger upp ett program, har kontakt med kommunens aktörer, kartlägger olika kulturaktörer, undersöker vad deltagarna vill, har kontakt med en rehab-koordinator, som skriver remiss och som blir spindeln i nätet på hälso- och sjukvården. Regionen bekostar helt denna första gång, men därefter i kommande program så delar kommunen och regionen på kulturaktiviteterna och kommunen får helt bekosta kulturkoordinatören. Framförallt riktar sig programmet mot patienter som lider av stressrelaterade sjukdomar och smärtpatienter. *Kulturunderstödd rehabilitering* blir ett forskningsprojekt nästa år, bekostat av regionen.

Äldre och kultur är en stor satsning inom regionen som pågått under lång tid. Man utbildar äldrevårdspersonal och arbetar mycket med dansteraapeuter och anordnar bl. a. dansprogram för patienter med Parkinsons, som fungerar bra.

Möten med minnen är en annan framgångsrik satsning för äldre. Man ingick i den nationella satsningen, där Nationalmuseum utbildade personalen i pedagogiken. Projektet pågår fortfarande i regionen, både Jönköpings läns museum och Vandalorum har programverksamheter där både de äldre och deras anhöriga är med. Man har också genomfört ett större program med medel från Kulturrådet kring animation med äldre, som var framgångsrikt, dock sjönk aktiviteterna efter att medlen tagit slut.

Freja är en riktad insats mot unga autister, som har gett mycket fina resultat. De deltagande ungdomarna i programmet verkar inom teater och dans och skapar föreställningar, som ges två gånger om året. *Freja* har funnits i tolv år och visar om och om igen att unga autister visst kan fungera väl i en grupp och vara sociala och man söker sprida metodiken över länet.

Verksamheten ger också stöd för hälso- och sjukvården kring verktyg för att förbättra den rumsliga miljön i behandlingsrum, patientrum och dagrum för att bidra till ett ökat välbefinnande hos patienten. Man har tagit fram programmet i samverkan med regionens konst- och kulturavdelning.

Region Halland

Region Halland arbetar mot Kultur och hälsa. Enheten är placerad under Kultur- och skolförvaltningen och har två medarbetare. Regionen har valt att främst arbeta med en målgrupp - de äldre, såväl sjuka som friska.

Regionen, folkbildningen och kommunerna har tecknat en överenskommelse om regional samverkan med syftet att låta äldre få tillgång till ett rikt kulturutbud. Kommunerna tagit fram nya mål och riktlinjer för kulturen som resurs i äldreomsorgen - något som betraktas som helt unikt i Sverige. Varje deltagande kommun skriver på en överenskommelse med regionen, som beskriver satsningen på kulturutbudet för äldre. Regionen bekostar därefter 50% av programverksamheten och övriga 50% bekostar kommunen själv.

Så här kan en överenskommelse se ut:

http://www.hbf.se/files/Halmstad_verenskommelse_om_kultur_frdre.pdf

Regionen har gett Hallands bildningsförbund uppdraget att säkerställa överenskommelsen med programmet Kultur för äldre. Hallands

bildningsförbund har en person anställd för att leda programmet samt ta in olika kulturutövare på timmar/deltid etc. Programverksamheten publiceras i bildningsförbundets utbudskatalog.

Ett särskilt utvecklingsarbete inom Kultur och hälsa har riktats mot kreativ dans för personer med funktionsvariationer som vid Parkinsons sjukdom, demens eller efter stroke. En av medarbetarna på Kultur och hälsa är dansare och har arbetat med dans för olika diagnoser och tillstånd i många år och utvecklar verksamheten i en serie testpiloter som ska utvärderas.

Enheten håller nu på att etablera Kultur på recept i samverkan med Laholms kommun och har också stött andra projekt som externa parter har drivit kring psykisk ohälsa och ungdomar.

Region Skåne

Region Skåne är långt framme i arbetet om hur kultur på olika sätt kan verka förebyggande, hälsofrämjande och rehabiliterande. Insatserna rör främst äldreomsorgen, psykiatri och barn- och ungdomssjukvården. Region Skåne arbetar framförallt med kunskapsspridning, nätverksbyggande och stöd till verksamheter och projekt. Satsningen startade genom ett samarbete med kommunförbunden i Skåne och bygger därför från början på en god förankring bland kommunerna. Region Skåne var först ut i landet med att börja använda Kultur på recept i samband med ett pilotprojekt år 2010 som utökades till en stor satsning i Helsingborg i samarbete med Finsam med insatser som vände sig till patienter med psykisk ohälsa och/eller utbredd smärta där det finns en pågående eller hotande sjukskrivning. Försöks- och forskningsprojekten med kultur på recept är avslutade. Just nu har Region Skåne ingen kultur på recept-verksamhet, som ovan nämnts. En utvärdering av projektet visade att deltagarna fick bättre hälsa, men forskaren menade att det behövs mer forskning inom området för att kunna säkerställa effekter. Just nu är därför verksamheten vilande.

Region Skåne fördelar stöd till kulturaktörer och till de prioriterade områdena barn- och ungdomssjukvård, psykiatri och äldreomsorg. Detta ger patienter, boende och personal nya möjligheter att ta del av kultur genom att kulturorganisationer, institutioner eller professionella kulturutövare kommer till dem. I projektansökningar om stöd ska vårdaktörer och kulturaktörer samverka.

Clownronden är ett framgångsrikt projekt som genomförts på två demensboenden i Skåne. Projektet har utvärderats av Malmö Högskola i

en studie om det sociala samspelet mellan clownerna och de boende på två demensboenden i Skåne. En större kunskap om och förståelse för clownernas sätt att arbeta och interagera med demensdrabbade personer på äldreboenden, kan ge vårdpersonal inspiration och verktyg som de själva kan använda i det dagliga omvårdnadsarbetet.

I ett samarbete mellan Kultur Skåne/Region Skånes kulturförvaltning, BUS-biblioteket och Barnsjukvården på Skånes universitetssjukhus i Lund har en samling av konst för barn och unga på sjukhus satts samman. Utgångspunkten har varit att barn och unga har olika bakgrund och erfarenhet som gör att de tycker om olika sorters konst. De unga kan välja mellan 16 verk - grafiskt tryck, skulptur och fotografi. Lånetiden beror på patientens önskemål. Artoteket i Lund är ett av fyra inom Region Skåne med utlåning av konst för barn och unga på sjukhus i Skåne. Samlingar finns på Helsingborgs Lasarett, på Centralsjukhuset i Kristianstad samt på Skånes Universitetssjukhus i Lund och Malmö. Samtliga konstverk ingår i Region Skånes konstsamling.

Musik i Syd driver projektet *Musik i vården* med ett särskilt programutbud. Projektet finansieras bl.a. med särskilda utvecklingsmedel av Region Kronoberg. Här erbjuder man ett brett musikutbud för äldre och personal. Det finns också produktioner/artister speciellt för palliativ vård där fokus ligger på patientens önskemål om musik i livets slutskede. Vidare har Musik i Syd ett antal samarbeten med kommuner i Skåne t.ex. "Musik och teater som trigger och verktyg" i Örskelljunga kommun.

Region Skåne har arbetat nära kommunerna med referensgrupper för äldreomsorg, psykiatri och barnsjukvård. De regionala kulturaktörerna har deltagit i referensgruppernas arbete. Ansvar för Kultur och hälsa ligger under avdelningen Kulturutveckling. Nu har en strategisk grupp med representanter från hälso- och sjukvård, folkhälsa, kulturutveckling och kulturaktörer ersatt referensgrupperna. Den strategiska gruppen har arbetat fram en strategi för Kultur och hälsa. Enligt Birgitta Miegel-Sandborg är strategin det viktigaste redskapet för förankring och samsyn på frågan om Kultur och hälsa. Fler framgångsfaktorer är:

- Samarbete med kommunerna
- Jobba med kunskapshöjande insatser
- Hälso- och sjukvården måste vara med
- Uppdraget att förmedla kunskaper och ge stöd till metodutveckling
- Bred politisk förankring

Invärldsanalys - nuläge Kultur i vården i Region Kronoberg

Förebyggande hälsobesök för äldre – modell Kronoberg

Förebyggande hälsobesök för äldre – modell Kronoberg har varit en pilotverksamhet som pågått under 2013. Tre kommuner och sex vårdcentraler har deltagit – Ljungby, Tingsryd, Älmhults kommun och vårdcentralerna Kungshögen, Sländan, Läkarhuset i Ljungby, Vårdcentralen Tingsryd, Vårdcentralen Ryd och Vårdcentralen Achima Care i Älmhult. Syftet med pilotverksamheten har varit att hitta en samverkansmodell som ger förutsättningar för ett gott liv och ett hälsosamt åldrande i Kronoberg.

Modellen har bestått av tre delar: ett hembesök från kommunen, ett hälsosamtal på vårdcentral och ett kulturerbjudande. Samtliga 75-åringar listade på de aktuella vårdcentralerna fick erbjudande om att delta. FoU-Kronoberg har utvärderat pilotprojektet.

Majoriteten av de som har mottagit hembesök och/eller hälsosamtal har uppgett att det varit givande, relevant och något som de skulle rekommendera andra. I målgruppen, som omfattade 417 personer, har 176 hembesök från kommun och 141 hälsosamtal på vårdcentral genomförts. Totalt genomfördes 8 kulturträffar där 147 personer deltog. Responsen, från de som deltagit i någon av modellens tre delar, har generellt varit positiv och flera har beskrivit det som ett gott initiativ från landsting och kommun. Många i målgruppen har dock avböjt erbjudandet på grund av att de inte känt något behov av hembesök eller hälsosamtal.

Utvärderingen visar att det är viktigt med framförhållning i planeringen och att personalen känner delaktighet och är informerade om modellen i sin helhet.

Hälsa, humaniora och medicin

Hälsa, humaniora och medicin är ett av samarbetsområdena inom avtalet mellan Region Kronoberg och Linnéuniversitetet. Huvudsyftet med samarbetet är att stärka de humanistiska aspekterna av medicin och hälsa och då särskilt medicinsk etik, kunskapssyn samt berättande och tolkning för att därigenom utveckla praktiken inom vården respektive berättelsesteori och tolkningslära inom humaniora.

Utbildning och forskning inom området "medical humanities" eller "narrative based medicine" har, som nämnts ovan, växt fram på bred front under de senaste decennierna. En viktig orsak till det stora intresset för humaniorainslag i vårdutbildningarna kan vara det ökande glappet mellan den teoretiska utbildningen och den praktiska verklighet som möter färdiga läkare/sjuksköterskor/annan vårdpersonal. Glappet hänger samman med den ökande specialiseringen inom medicinen och med en snäv kunskapssyn där den erfarenhetsbaserade kunskapen tillmätts alltför lågt värde.

En arbetsgrupp för Hälsa, humaniora och medicin med representanter för region och universitet bildades våren 2011 och verksamheten kom igång hösten samma år. Sedan dess har en rad aktiviteter i form av föreläsningar, seminarier, poängkurser mm genomförts.

Konst i Region Kronoberg

Inom Region Kronoberg arbetar man strategiskt med konstnärlig gestaltning. Från planen för Konstnärlig inom Region Kronoberg 2016-12-28:

"Att konsten ska bidra till estetiska upplevelser som stimulerar visuellt och intellektuellt. Arbetet med den konstnärliga gestaltningen ska stärka förutsättningarna för professionella kulturskapare och möjliggöra för konstnärer att representeras i offentliga miljöer genom inköp och uppdrag. Konsten ska vara av hög konstnärlig kvalitet, skapad av nu verksamma, professionella konstnärer och inköpen ska eftersträva en spridning av tekniker, material och uttryckssätt. Regional anknytning, jämställdhet och mångfald ska beaktas för att skapa en god balans. Ett övergripande krav på den konstnärliga gestaltningen är att verket enligt professionell bedömning är väl utfört, både tekniskt och innehållsmässigt."

Konst till nybyggnation av vuxenpsykiatri och habilitering

Byggnandet av nya lokaler för vuxenpsykiatri på Sigfridsområdet har startat och regionen har upphandlat konst till de nya byggnaderna.

En ny byggnad för äldre-, psykos-, beroende- och allmänpsykiatri samt psykiatrisk akutmottagning ska stå klar på Sigfridsområdet 2018 och kunna tas i bruk under 2019. På över 12 000 kvadratmeter kommer flertalet psykiatriska mottagningar och avdelningar att finnas samlade. Vuxenpsykiatri i Sigfridsområdet kommer att besökas av människor med behov av akut hjälp, de som söker upp vård, följer med alternativt besöker anhöriga samt de som arbetar i området.

Målet är att konsten blir en del av den dagliga verksamheten och en hjälp för patienter, anhöriga och personal att bearbeta olika situationer.

De regionala Kulturaktörerna

I Region Kronoberg har flera mindre satsningar gjorts på Kultur i vården. Några sektorsövergripande projekt har genomförts som Kultur på hjul, Möten med minnen och Arrangera för flera. Region Kronoberg har också gett riktade uppdrag till Kulturparken Småland, Musik i Syd och Regionteatern Blekinge Kronoberg under åren 2013–2014. Vidare driver Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg projektet Språkstegen tillsammans med folkhälsan och BVC.

Några viktiga lärdomar från nämnda projekt har identifierats:

- Hur kan kulturorganisationernas utbud och erbjudande aktiveras på bästa sätt?
- Viktigt med kontinuitet
- "Sjunga med istället för att sjunga för" – aktivera istället för att passivisera
- Gemensam målbild och tydligt uppdrag är viktigt när det gäller samhandling mellan politikområden

I de intervjuer med kulturaktörer som vi genomfört framkommer ett behov av en mera kontinuerlig satsning kring Kultur i vården. De utlysningar som nu gjorts har varit av mera kortsiktig karaktär och medfört en hel del extra administration. Mera långsiktiga modeller efterfrågas så att aktörerna kan bygga upp nya arbetsmetoder och kunskap som kan användas kontinuerligt.

Regionteatern Blekinge Kronoberg

Regionteatern Blekinge Kronoberg har arbetat med programverksamhet som riktar sig till vård och omsorg, huvudsakligen omsorg. De har också försökt arbeta med barn- och ungdomshälsan inom psykiatri. Vidare har man genomfört projekt för 75+ som bor hemma. En reflektion från Regionteatern är att 75+ många gånger är kulturaktörernas vanliga målgrupp. I Blekinge har Regionteatern jobbat med Blekinge-modellen för Kultur i vården. Det är en organiserad programverksamhet som Musik i Blekinge hanterar. Producenten för Kultur i vården bokar artister till konsertserier inom vård- och omsorgsinrättningar i samarbete med Blekinge Läns Bildningsförbund. Musik i Blekinge har samarbetsavtal med Blekinges fem kommuner och arrangerar årligen ca 400 arrangemang för ca 16 000 personer inom denna verksamhet.

Regionteatern Blekinge Kronoberg är mycket intresserade av att medverka i kommande projektgrupp och eventuella pilotprojekt. En metod som kan användas är att skapa ett dokumentärt scenkonstverk, arbeta med workshops, samarbeta med forskare och skapa kreativa eftersamtal där man får dela sin upplevelse.

Kulturparken Småland

Kulturparken Småland har bland annat arbetat med Kultur och hälsa inom ramen för projektet *Möten med minnen*, ett projekt, som beskrivits ovan, där museer runt om i Sverige får hjälp att skapa specialanpassade program med interaktiva visningar för personer med demenssjukdom och deras anhöriga. Syftet med projektet är att ge stimulans genom samtal och diskussioner kring museernas samlingar. Alzheimerfonden hade huvudansvaret för "Möten med minnen" som genomförs i samarbete med Nationalmuseum, Demensförbundet och Svenskt demenscentrum.

Kulturparken anordnade bl.a. visningar på särskilda boenden och också specialvisningar på Smålands museum. Utgångspunkten var att skapa fria associationer kring ett föremål eller ett konstverk vilket skapade många goda samtal och väckte känslor. Projektet är nu avslutat men lärdomarna kring metoderna finns kvar.

Kulturparken har också arbetat med projektet *Tillgängligt museum* där personer med funktionsvariation bjudits in till särskilda visningar. Här har tillgänglighetsfrågorna stått i fokus och skriv- och teckentolk och syntolk har medverkat. Projektet skedde i samarbete med Handikapprörelsens idé- och kunskapscentrum.

Kulturparken Småland vill gärna arbeta vidare med Kultur i vården men betonar att en långsiktighet behövs. Det krävs till exempel finansiering för tolkar och tillgänglighet och det blir för byråkratiskt att söka stöd till varje insats. En förutsättning för att arbeta i kommunerna är att det finns en ordentlig beställarorganisation. Kommunerna måste efterfråga insatserna och rollerna ska vara tydliga. Det finns många utvecklingsmöjligheter kring kulturarv och Kultur och hälsa. T.ex. särskilda kvällsvisningar för rehab-patienter. Kulturparken kan erbjuda en utbudskatalog där visningar och program kan beställas.

Musik i Syd

Musik i Syd har under många år arbetat med musik i äldreomsorgen men upplevde att det blev lite automatiserat. Det blev tillfälliga nedslag som inte alltid hade effekt. Därför tog man initiativ till projektet *Kultur på hjul*.

Projektet syftade till att prova nya arbetsformer inom äldreomsorgen för kulturinstitutionerna och öka mervärdet i upplevelserna. Projektleddare och producent, konsthantverkare och projektassistent besökte 13 äldreboenden i Kronobergs län vid 20 tillfällen under två år. De stannade en hel dag på varje ställe, och genomförde då två lite större verkstäder. Den ena handlade alltid om musik och rörelse och den andra följde årstiden.

Inom ramen för projektet *Kultur på hjul* utarbetade Musik i Syd en väl förankrad metod med återkommande besök i äldreomsorgen. Metoden erbjöd också vidareutbildning av personal. Pilotprojektet samarbetade med Tingsryds och Älmhults kommun.

Därefter har Musik i Syd gjort enstaka satsningar inom ramen för de egna resurserna. Man har också haft några mindre projekt med finansiering från Region Kronoberg.

Musik i Syd ser många utvecklingsmöjligheter för Kultur i vården. Nedan två exempel.

1. Subventionerad scenkonst för äldre

Utifrån samma modell som scenkonst subventioneras för barn och unga idag. Använda samma modell i Kronoberg och Skåne med utbudsdagar och utbudskatalog som kommunerna får beställa från. På så sätt kan man skapa större kontinuitet i satsningarna.

2. Kulturarenan

Knyt an till den digitala kanalen Kulturarenan som drivs av Betanistiftelsen och som innehåller scenkonst producerad för digital spridning (www.kulturarenan.se) Här vill Musik i Syd knyta an till ett av de fyra fördjupade kulturprojekt som arenan driver. Projektet är delfinansierat av Kampradstiftelsen och följs av Göteborgs universitet.

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg arbetar även i Blekinge. Där finns två nätverk, ett för äldreomsorgen och ett för LSS-omsorgen. Det är Blekinge läns bildningsförbund som driver nätverken. I nätverken ingår representanter för kommunerna och de regionala kulturinstitutionerna. För Biblioteksutveckling är nätverken ett sätt att få möjlighet att lyfta läsning, litteratur och biblioteksrelaterade frågor.

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg ser möjligheter med att

utveckla samarbeten mellan kommunerna, regionen och de kulturaktörer som tillhör regionen, t.ex:

- Involvera fler i arbetet med den lättlästa bokmässan som arrangeras vartannat år i Växjö och som bl. a. har målgrupp brukare och personal inom LSS.
- Utveckla personalens kulturkompetens och arbeta med kultur- och läsombud.
- Språkstegen är ett utvecklingsarbete för små barns språkutveckling i Blekinge och Kronobergs län. Det är också ett unikt samarbete mellan olika professioner, organisationer och politikområden på både lokal och regional nivå. Syftet är att stärka språk och identitet och främja läsning för barn 0 - 3 år. I dagsläget är det barnhälsovård, bibliotek och logopedi som samverkar. Startskottet för arbetet var ett uppdrag från Folkhälsan i Kronoberg att arbeta utifrån ett nytt målområde om ökad samverkan mellan bibliotek och BVC, logopedmottagning och förskola för att stärka språkutveckling, läsande och läsförståelse. Språkstegen har blivit beviljad projektbidrag från Kulturrådet.

Sagomuseet i Ljungby

Sagomuseet har bred erfarenhet av arbete med Kultur i vården. De har bl.a. arbetat med berättarföreställningar på särskilda boenden och på Sagomuseet men också deltagit i projektet Möten med minnen som beskrivits tidigare.

Sagomuseet har fått mycket positiv respons på sin verksamhet. Det handlar såväl om att underhålla men också att hitta nycklarna in till de dementas egna minnen, och få dem att berätta. Alla har en historia att berätta – den om våra liv – och det är viktigt att vi blir hörda. Därtill är det viktigt att personal inte "bara ser det som underhållning för stunden" utan aktivt är med för att kunna "fånga upp berättelserna" som kommer upp, för att fortsätta samtala kring detta. Sagomuseet vill gärna vara med och bidra till att mer kultur i vården kommer till stånd.

Sagomuseet är intresserade av att vidareutveckla Kultur i vården på bl.a. följande sätt:

- Möten med minnen" tekniken på Sagomuseet
- Besöka särskilda boende dels med "gruppföreställningar" men också med enskilda besök hos enskilda omsorgstagare. I slutet av livet har vi alla ett oerhört stort behov av att få ihop vår livsberättelse. Det finns berättare som arbetar med detta, främst inom den palliativa vården.
- Göra så kallade "berättarronder" på barnavdelningen på sjukhuset, tänk sjukhusclowner men istället med berättare.

På Sagomuseet har man märkt av svårigheten att komma in i verksamheterna på grund av okunskap om Kultur i vården och dess effekter. Därför betonar de vikten av att skapa ett nätverk av Kulturambassadörer. Ambassadörerna kan genom fortbildning få kännedom om vad kultur kan skapa och generera i form av välmående och trivsel – något alla tjänar på.

Bilden av Kultur i vården i Region Kronoberg

Intervjuer med nyckelpersoner

Här följer en sammanställning av de intervjuer som genomförts med nyckelpersoner i Region Kronoberg. Uppdragsgivarna på Kulturstaben har hjälpt till att identifiera intervjupersonerna. Intervjuerna har genomförts utifrån en intervjumall med relativt öppna frågeställningar, oftast på personernas arbetsplats. Intervjupersoner och intervjumall finns i bilaga 2 och 3.

Grupper

Barn, patienter i psykiatri och äldre är några av de grupper som pekas ut som prioriterade. Men även möjligheten att använda kultur i den somatiska sjukvården som t.ex. vid operationer. De flesta vårdas hemma, nedsatt syn och hörsel, hur når vi dem? Hur sätter vi in kulturen där det ger mest? Barn, kroniskt sjuka, funktionshindrade som inte kan ta sig ut.

Möjligheter

"Möjlighet att koppla Kultur i vården till den digitala utvecklingen som skissas i Hälso- och sjukvårdsnämndens strategi Närmare Kronobergaren med personcentrerad vård och digitala hjälpmedel."

"Bredband till alla ger nya möjligheter till t.ex. live-sändning från nationella scener."

"Många äter dåligt och fel, kan vi nå dem via kultur och mat."

"Lugnande inverkan på patienter och anhöriga (även personal) som kan minska stress och oro vilket kan leda till kortare vårdtider och minskat lidande. Upplevelsen är viktig."

"Chans till förbättrad arbetsmiljö för personalen."

"Väntrummen på vårdcentralerna kan utvecklas med kultur som ger ro i dessa miljöer."

"Hälsobiblioteket har inriktning på forskning men ska också ha skönlitteratur kvar!"

"Inom rättspsykiatri kan vi jobba med t.ex. att öka läsförståelsen."

"Specialprojekt i anslutning till Psykiatrihistoriska museet."

"Kulturinstitutionerna kan medverka med sin kompetens."

"Koppla insatserna till projektet Hälsa, humaniora och medicin som LNU driver i samarbete med Region Kronoberg."

"Skapa ett sant samarbete mellan forskningsintresserade och utövare. Ha lagom stora förväntningar på insatsen. Hitta en grupp som är "lagom" sjuk och ha moderat förväntning på effekten."

"Önskar att det inte bara blir en angelägenhet för patienten och en t.ex. musik-ensemble, även **personalen** bör ha en roll."

"Handlar om *delaktighet* också. Att utöva kultur, skapa kultur. Både personal och patienter kan delta och inte bara se något presenteras."

"Många möjligheter. Vi har ett uppdrag att arbeta hälsofrämjande och där har Kultur i vården en given plats, för att främja det friska hos individen."

"Många möjligheter finns, tydligast är arbetet med konst i miljöerna. Det kan handla om miljöerna i väntrum, här är viktigt med kvalitet som genomsyrar helheten. Kulturpolitikerna kan ha ett särskilt ansvar i dessa frågor."

Hinder

"Att i en stressig vardag kunna prioritera att det är viktigt med kultur och olika kulturuttryck i verksamheten."

"Delaktighet för de som ska "bjuda in" patienter och anhöriga att ta del av."

"Identifiera begreppet kultur, så människor är med och inte emot. Undvika "prettokultur"

"En del former av kultur är inte alla människor intresserade av. Det kan uppstå en konflikt mellan hög kvalitet och effektiv kultur."

"Risk att det kan bli för abstrakt. Arbetet måste integreras väl i den vanliga verksamheten och det måste gå att se värdet i det kliniska arbetet. Kultur kan uppfattas kontroversiellt. För att få bra drag i det bör arbetet kunna motiveras och vara konkret."

"Vården är väldigt pressad och för att frågan ska få den uppmärksamhet den förtjänar behövs enkla modeller som provats på andra platser i Sverige med bäring på det verksamhetsnära arbetet. Modellen måste vara användbar när den kommer till verksamheten! Får inte bli tungrodd!"

"Får inte vara en börda på verksamheten, det ska vara givande!"

Organisation

"Koppla till Folkhälsa! Inte hälso- och sjukvården, hälsa handlar om ett bredare perspektiv utifrån behov. Vad ska man jobba med t.ex. i Lessebo för att få effekt? Riktade åtgärder."

"Utveckla området i delaktighet med dem som är närmast ett genomförande, dvs. medarbetare i organisationen som möter patienter och anhöriga. Framtidsverkstad med undersköterskor, sjuksköterskor, läkare, m.fl. för att få deras input och delaktighet."

"Handikapporganisationerna och patientföreningarna kan fungera som en referensgrupp för arbetet med kultur i vården."

"Arbetet med Kultur i vården ska bygga på samhandling på hög nivå mellan Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden. Ett första steg kan vara en workshop för presidierna på temat Kultur i vården."

"Frågan kan tas upp i Kulturforum i regionen. Ett nytt forum kan skapas: Hälso- och kulturforum för samhandling."

"Arbetet ska kopplas till samarbetet i Regionsamverkan Sydsverige."

"Kulturnämnden ska även framgent ha ansvaret för Kultur i vården."

"Folkhälsoenheten bör vara inblandad och det vetenskapliga ska löpa som en tråd genom hela arbetet!"

"Projektet Äldrehälsa Kronoberg ger hjälp till äldre där de befinner sig. Aktiviteter skulle kunna kopplas till i detta projekt."

"Förankras med de ledande politikerna inom hälso- och sjukvården, så att de är med på banan, får inte råda oklarheter kring vad vi gör. Kulturnämnden ska vara ansvariga."

"Viktigt att inte "breddinföra" direkt utan att bygga på klinikers och enheters vilja och driv att starta. Som första aktivitet tror jag man ska efterfråga vilka behov och idéer som redan finns hos dels patienter/medborgare, dels medarbetare. När Kultur i vården införs ska inte chefer stå ensamt ansvariga för alla delar utan då behövs konkret stöd."

Medskick

"Utgångspunkten är att vi tycker att det är viktigt och därför gör vi det. Lyfta fram goda exempel. Självklara saker behöver inte beforeskas."

"Koppla till andra insatser som t.ex. satsningar inom digitalisering och konst."

"Delaktighet och ett inbjudande förhållningssätt, peka på möjligheter. Visa på vinster för patienter, anhöriga OCH medarbetare."

"Vi behöver ett beslut om inriktning och målgrupper. Börja och utvärdera sen. Projektansvariga måste möta sjuka personer på ett annat sätt än friska. Det får aldrig bli påträngande. Tror inte på kultur på recept idag eftersom evidens saknas."

"Ordna en presidieöverläggning mellan Kultur och Hälso- och sjukvårdsnämnden och Regionala utvecklingsnämnden."

"Får inte vara för krångligt, man måste vara varsam."

"Börja i liten skala med några pilotprojekt och skala upp sen!"

"Utveckla kompetenscentrum för Kultur i vården i Regionsamverkan Sydsverige."

"Bygg på medarbetares entusiasm och vilja att starta."

Dialogmöte med patient- och handikappföreningarna

Nilsson & Månsson fick möjlighet att medverka på ett dialogmöte för patient- och handikappföreningar den 28 november. Syftet var att få input från olika målgrupper kring utmaningar och förväntningar på en satsning på Kultur i vården. Frågorna diskuterades i små så kallade buppor, alltså grupper om två och två.

Associationer till kultur i vården

Biblioteksvagnar, clown, konst och måleri, kultur på recept, konst- och musikterapi, teater, musik

Vilka hinder kan finnas för kultur i vården?

"Pengar och personal"

"Dålig uppföljning av insatser som t.ex. dålig hängning av konst"

"Karga och kalla miljöer idag i vården"

"Tillgänglighetsfrågorna är en förutsättning, kan vara ett hinder, det viktigaste för hörselskadade är slingor, finns behov av syntolkning av t.ex. teater, taktil konst och talböcker."

"Pengar och den medicinska statusen på en patient kan vara ett hinder, t.ex. om personen kan delta i aktiviteter."

"Ett hinder kan vara oklarheter i definition av kultur i vården. Viktigt också att bestämma målgrupp."

”Kravet på evidensbaserade resultat från hälso- och sjukvården kan vara ett hinder.”

Vilka möjligheter finns för att utveckla kultur i vården?

”För synskadade är utvecklingen av talböcker viktig, även musikterapi, intressant också att få prova praktisk kulturövning som vävning eller flätning.”

”Biblioteken är en viktig arena för utveckling av kultur i vården. Finare miljöer i väntrum med varma färger, musik och annat som lyfter patienten.”

”Det finns mycket ideella krafter som kan engageras i kultur i vården, t.ex. sångkör.”

”Aktiviteter som tilltalar sinnen såsom klassisk musik, konst. Aktiviteterna ska vara anpassade efter målgruppen.”

”Samtal är efterfrågat med t.ex. präst eller medmänniska.”

”Aktiviteter med idrottsstjärnor för barn och unga. Åka raggabil eller MC med gold wing-gänget. Uteaktiviteter med äldre.”

”Upplevelserum med dofter är efterfrågat. Sinnessrum, Ljusrum. Satsningar kring digital teknik som VR. Samarbete med de ideella aktörerna såsom studieförbund.”

”Taktil stimulering.”

Reflektion

Efter att vi intervjuat en rad nyckelpersoner inom Region Kronoberg kan vi konstatera att det finns ett stort intresse för att arbeta med Kultur i vården. Tveklöst har vi fått flest svar beträffande möjligheter att utveckla Kultur i vården i Region Kronoberg. Här finns en gedigen idébank att arbeta utifrån. När det gäller definitionen av Kultur i vår-

den ser vi att den skiljer sig något mellan Hälso- och sjukvården och andra delar av Region Kronoberg. Från kulturnämndens sida betonar man naturligen de kulturpolitiska målen ”Att fler ska få uppleva kultur i sin vardag” medan FoU betonar det naturvetenskapliga/medicinska perspektivet och betonar vikten av evidensbaserade projekt nära kopplade till forskning. Patient- handikappföreningarna ser stora möjligheter att utveckla Kultur i vården och lägger stor vikt på hållbarhetsfrågorna men tar bland annat också upp behovet av musik och konst i vårdmiljöerna.

Stor enighet finns gällande prioriterade grupper för Kultur i vården. Äldre, psykiskt sjuka och ev. barn pekar de flesta på.

Bland möjligheterna finns bl.a. nyttja den digitala utvecklingen, tillgänglighet som förutsättning, samarbete med kulturaktörer och vikten av ett deltagande-perspektiv. Det räcker inte att bara lyssna på en konsert utan patienten ska kunna uttrycka sig och delta.

Bland hinder har många återkommit till den pressade situationen i vården idag och till att projekten bör vara verksamhetsnära och enkla. Bristen på förankring hos personalen och bristen på evidens utifrån ett medicinskt perspektiv är andra hinder. Många betonar vikten av att involvera personalen på ett tidigt stadium och på så sätt skapa bättre förankring och också bättre arbetsmiljö. Resursbrist och dålig tillgänglighet är andra hinder som pekats ut.

När det kommer till organisation finns det olika åsikter. Kulturnämnden är tydliga med att de vill behålla ansvaret medan det finns andra förslag om att t.ex. Folkhälsa och social utveckling ska ha ansvaret för frågan. Många betonar vikten av att skapa fungerande samarbetsformer mellan Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden kring frågan. Kopplingen till forskning är en annan aspekt av frågan kring organisation.

Analys

I detta stycke för vi ett analyserande resonemang utifrån om- och invärldsbevakningen. Inledningsvis använder analysverktyget Förändringskartan.

Förändringskartan

Vad är utmaningen? Vad saknas i systemet idag för att lösa problemet?

Utmaningen är bristen på samverkan mellan hälso- och sjukvård och kultur inom Region Kronoberg. Långt mellan dessa verkligheter. Idag finns inga formaliserade mötesstrukturer så kunskapen om respektive område är låg.

En gemensam definition av Kultur och hälsa och Kultur i vården saknas.

Kunskapen om området Kultur och hälsa och dess effekter är låg och ojämn i Region Kronoberg

Vilka resurser har ni att tillgå? Finansiella och personella, organisatoriska (intressentanalys).

Budget på 1 miljon per år avsatt i fullmäktigebudgeten till Kultur i vården.

Resurser i form av personal och kompetens inom Region Kronoberg, inom kultur och hälso- och sjukvård.

Region Kronobergs satsning på konst i offentliga miljöer, intressant projekt i samband med nyprojekteringen av Nya vuxenpsykiatri. Regionala kulturaktörer med kompetens kring Kultur i vården: Regionteatern Blekinge Kronoberg, Kulturparken Småland, Musik i Syd och Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg.

Stort intresse för Kultur i vården hos nyckelaktörer

Intressentanalys

- Kulturstaben med dess tjänstemän
- Konstkonsult
- Regionala kulturaktörer: Regionteatern Blekinge Kronoberg, Kulturparken Småland, Musik i Syd, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg
- Fria kulturutövare

Hälso- och sjukvården:

- Vuxenpsykiatri
- Rättspsykiatri
- Barn- och ungdomskliniken
- Primärvårds- och rehabcentrum
- FoU Kronoberg
- Folkhälsa och social utveckling
- Kost och restaurang
- Patient- och handikappföreningarna
- Samarbetspartners i Regionsamverkan Sydsverige
- Linnéuniversitetet och andra akademiska institutioner
- Forskningsaktörer inom området Kultur och hälsa
- Kommuner
- Äldreomsorgen

Aktiviteter och insatser som kan möta utmaningen?

- Kunskapsuppbyggnad
- Strukturer för samverkan mellan hälso- och sjukvård, kulturstab och kulturaktörer
- Utveckla en strategi/plan för att få en gemensam bild av området och insatser
- Pilotprojekt
- Samverkan i Regionsamverkan Sydsverige
- Kompetenscentrum för Kultur och hälsa i Sydsverige

Målgrupp

- Patient- och handikapporganisationerna
- Gruppen äldre som ökar enligt demografiprognoserna
- Patienter inom psykiatri/rättspsykiatri
- Patienter inom barnsjukvård
- Personal inom hälso- och sjukvård

Effekt på kort sikt

- Samsyn mellan olika aktörer i regionen på området Kultur och hälsa
- Antagen plan för Kultur i vården i Region Kronoberg
- Intressanta pilotprojekt startar
- Tydlig koppling till FoU och Linnéuniversitetet

Effekt på medellång sikt

- Genomföra planen för Kultur i vården
- Hög kunskapsnivå kring Kultur i vården
- Väl fungerande samarbete och nätverk mellan aktuella aktörer
- Kontinuerliga Kultur i vården-aktiviteter för de utpekade grupperna
- Vårdmiljöer, både fysiska och innehållsmässiga, utformade utifrån med inriktning mot kulturellt perspektiv
- Systematisk forskning och uppföljning kopplad till insatserna

Effekt på lång sikt – 2025 och framåt

Att uppnå ett långsiktigt, strategiskt arbete med kultur, som är integrerat i den ordinarie vårdverksamheten där fler kronobergare får möta kultur i sin vardag.

Slutsatser in- och omvärldsanalys

Som framgår ovan har en grundläggande omvärldsanalys genomförts. Invärldsanalysen har i första hand bestått av intervjuer med nyckelpersoner från Region Kronoberg.

Definition

Som framgått ovan finns åtskilliga goda exempel på arbete inom det bredare begreppet Kultur och hälsa och även inom Kultur i vården i Sverige, Norden och Storbritannien. Området är brett och definitionerna många. Det har bedrivits forskning inom området från olika forskningsdiscipliner utifrån såväl humanistiskt som naturvetenskapligt/medicinskt perspektiv. Forskningsresultaten pekar på att Kultur i vården ger effekter men resultaten är inte entydiga och vi föreslår att satsningen i Region Kronoberg utgår från ett salutogent förhållningssätt. Det salutogena perspektivet fokuserar på vilka faktorer som orsakar och vidmakthåller hälsa mer än vad som orsakar sjukdom. Utgångspunkten är den definition av Kultur i vården som svenska Kultur i vården nätverket använder: "Kultur i vården är ett begrepp inom det vidare området Kultur och hälsa och vars verksamhet främst har målgrupperna vårdtagare, anhöriga och personal inom vård, omsorg samt hälso- och sjukvård.

Kultur i vården bygger på en bred definition av kultur som inkluderar såväl trädgård, mat och bemötande som de traditionella kulturyttringarna, tex konst, dans, teater, musik, litteratur. Kort sagt: allt som berör människans sinnen."

Det är en viktig utgångspunkt att enas om en definition som grund för planering av kommande insatser. Intervjuerna med företrädare för Region Kronoberg visar att en sådan gemensam definition av begreppet idag saknas i organisationen. Varje intervjuperson har tolkat begreppet utifrån sina referensramar och det utgör ett problem i det kommande arbetet.

Prioriteringar

De olika aktörerna har pekat ut vilka grupper som prioriteras inom Kultur i vården. Stockholms läns landsting prioriterar patientgrupper med längre vistelsetider inom hälso- och sjukvården. Särskild fokus ska riktas till palliativ vård, psykiatrisk vård, geriatrisk vård och barnsjukvård. Region Skåne prioriterar barn- och ungdomssjukvård, psykiatri och äldreomsorg. I intervjuerna med företrädare för Region Kronoberg föreslås också en prioritering gällande insatserna. Psykiatrisk vård, barnsjukvård och geriatrisk vård har pekats ut av flera intervjupersoner. Interesse finns också för att koppla på den digitala utveckling som tecknas i utvecklingsstrategin Närmare Kronobergaren och därigenom nå en större grupp äldre runt om i regionen.

Kunskapsuppbyggnad

Som vi sett i omvärldsanalysen finns ett antal initiativ för spridning av forskning kring Kultur och hälsa. I intervjuer och litteraturstudier av framgångsrika satsningar inom området spelar kunskapsuppbyggnad en avgörande roll. I Region Skånes Strategi för Kultur och hälsa är kunskap ett av fyra prioriterade satsningsområden. Det handlar om att bevaka Kultur och hälsa-området i omvärlden, sprida information, kunskap och erfarenheter genom att utveckla nätverk, arrangera fortbildningar och skapa tvärsektoriella arenor, initiera forskning och utvärdera och analysera projekt och verksamheter.

Som vi sett ovan har satsningarna på Kultur i vården i Region Kronoberg varit av mera tillfällig karaktär med t.ex. tidsbegränsade

projektbidrag. Kunskapsuppbyggnad är avgörande för att få till stånd en långsiktigt, robust och förankrad satsning på området. I analysen utifrån Problemkartan konstaterar vi att brist på förankring i Hälso- och sjukvården är ett av de största hoten mot en framgångsrik satsning på Kultur i vården, vilket även andra regioner bekräftar. Ett första steg är att arbeta strategiskt med kunskapsuppbyggnad inom Region Kronoberg utifrån den forskning som pågår. Ett seminarium på temat nya forskningsrön kring Kultur och hälsa kan vara en utgångspunkt. Arbetet med kunskapsspridning ska pågå kontinuerligt för att öka kunskapsnivån om området och förankra synsätt och metoder i hela organisationen. Detta arbete kan med fördel göras i samarbete med Regionsamverkan Sydsverige. Ett långsiktigt mål kan vara att bygga upp ett gemensamt kompetenscentrum för Kultur och hälsa i södra Sverige.

Kulturaktörernas roll

Det är avgörande att kulturaktörerna i länet är med i uppbyggnaden av en struktur för Kultur i vården. Det finns mycket erfarenhet från olika projekt inom området och det finns ett stort intresse för att delta i aktiviteter inom ramen för Kultur i vården. Flera kulturföreträdare framhåller också behovet av en stabilare organisation där de slipper tillfälliga ansökningar och byråkrati utan får mera långsiktiga uppdrag som ger bättre effekter. Flera intressanta projekt har de facto lagts ner av resursbrist trots goda resultat som t.ex. Kultur på hjul och Möten med minnen. I det här sammanhanget är det viktigt att klargöra vilka åtaganden som ingår i aktörernas ordinarie uppdrag och vilka insatser som kan vara aktuella för projektstöd.

Organisation och strategi

En stor utmaning i arbetet med Kultur i vården är att få en hållbar förankring inom hälso- och sjukvården. Resultaten av insatserna är i hög grad beroende av ett gott samarbete mellan ansvariga tjänstemän inom kulturområdet, ansvariga tjänstemän inom hälso- och sjukvårdsområdet och kulturaktörerna. Politisk förankring är en annan viktig förutsättning för goda resultat. Vi föreslår att en projektgrupp bildas med företrädare från:

- Kulturstaben, Folkhälsa och social utveckling, Regional utveckling
- Vuxenpsykiatri, Primärvårds- och Rehabcentrum och FoU, Hälso- och sjukvårdsavdelningen
- Kulturaktörer: Musik i Syd, Regionteatern, Kulturparken Småland, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Det fria ordets hus, Sagomuseet, konstsamordnare

Projektgruppen leds av en projektledare på Regional utveckling (placerad på Folkhälsa och socialt arbete eller Kulturstaben) som får i uppdrag att ta fram en plan för Kultur i vården för Region Kronoberg. I planen fastslås bland annat prioriterade målgrupper, insatsområden, ansvarsfördelning, finansiering och organisation. Arbetet med planen för Kultur i vården är en process mot ett gemensamt synsätt kring definitioner och insatser.

En forskare från FoU Kronoberg eller Linnéuniversitet knyts till projektgruppen.

Ett system med kulturombud inom hälso- och sjukvården sätts upp med inspiration från Region Uppsala. Vikten av att insatserna förankras i verksamheterna har betonats i omvärldsanalysen. Som en del i arbetet anordnas seminarier och workshops för att

påbörja kunskapshöjning inom Region Kronoberg på området Kultur och hälsa. Kulturombuden är här en viktig målgrupp för att sprida kunskap och få förankring. De kunskapshöjande insatserna kan gärna genomföras i samarbete med andra aktörer i Regionsamverkan Sydsverige.

Pilotprojekt

Vid sidan av arbetet med planen genomförs några pilotprojekt för att praktiskt pröva samverkansformerna. Här gäller det att bygga vidare på de strukturer och den kunskap som byggts upp i tidigare satsningar av kulturaktörerna. Det är också viktigt att anknyta till de aktuella satsningarna inom Bild och form och Det fria ordet som Kulturplanen pekar ut. Möjliga pilotprojekt kan vara:

Möten med minnen, del två, projektägare: Kulturparken Småland

Musik, kultur och hälsa, projektägare: Musik i Syd
Pilotprojekt för Konst i Vården, Pedagogiskt arbete i samband med utställning och inventeringen av befintlig konst på Vuxenpsykiatri, projektägare: Konsthandläggaren och konstkonsulten i anslutning till nya Vuxenpsykiatri. Digital tillgänglighet och musik, projektägare: Musik i Syd och Kulturrenaren

Syntolkning av teater – något projekt med fokus på tillgänglighet

Det muntliga berättandet, samtida berättande: Sagomuseet, Det fria ordets hus

Dokumentärt scenkonstverk med workshops och eftersamtal, projektägare: Regionteatern Blekinge Kronoberg

Kommunerna i ett senare skede

Omvärldsanalysen visar att många regioner arbetar i nära samarbete med kommuner, inte minst i arbetet med äldre och kultur och hälsa. Uppdraget i den här förstudien var att i första hand titta på hur Kultur i vården kan organiseras och utvecklas inom Region Kronoberg men nästa steg bör vara ett närmare samarbete med kommunerna. Frågan kan t.ex. lyftas i Kommunalt forum för att förankras. En idé som kommit fram är att på sikt skapa ett subventionssystem för scenkonst för äldre efter samma modell som idag tillämpas i länet för barn och unga. Den ökande gruppen äldre är en viktig målgrupp för insatser inom ramen för Kultur i vården.

Rekommendationer

Uppgiften i förstudiens uppdrag är att ta fram tre konkreta förslag för hur Kronoberg kan arbeta med konceptet Kultur i vården. Vi har i förstudien valt att beskriva tre olika förslag utifrån perspektivet small, medium och large. Vilket alternativ vi än väljer bör det på sikt även inrättas ett projektstöd till kulturaktörer för att ansöka om projekt i linje med den antagna planen. När kommunerna också är med i samarbetet bör även en arrangörstödsmodell för äldre övervägas. Där kan lätt modellen från subventioner för scenkonst för barn och unga kopieras. Förslagen kan ses i ett tidsperspektiv med början i Small.

1. Small – plan och kunskapsuppbyggnad

Förankring och samsyn kring nästa steg behövs både när det gäller den politiska ledningen men också ledningen på tjänstemannanivå. Det bör finnas ett ansvar hos ansvariga förvaltningsdirektörer för att rigga en projektgrupp och avgöra vilka som bör vara med i den.

Vi föreslår att en projektgrupp bildas med företrädare från:

- Kulturstaben, Folkhälsa och social utveckling, Regional utveckling
- Vuxenpsykiatri, Primärvårds- och Rehabcentrum och FoU, Hälso- och sjukvårdsavdelningen
- Kulturaktörer: Musik i Syd, Regionteatern, Kulturparken Småland, Biblioteksutveckling Sydost, konstsamordnare

Projektgruppen leds av en projektledare på Regional utveckling (placerad på Folkhälsa och social utveckling eller Kulturstaben) som får i uppdrag leda processen för en plan för Kultur i vården för Region Kronoberg. I planen fastslås bland annat prioriterade målgrupper, insatsområden, ansvarsfördelning, finansiering och organisation. Arbetet med planen för Kultur i vården är en process mot ett gemensamt synsätt kring definitioner och insatser.

Patient- och handikapporganisationerna fungerar som en referensgrupp till projektgruppen.

2. Medium – plan, kunskapsuppbyggnad, kulturombud och pilotprojekt

En plan för Kultur i vården arbetas fram och aktiviteter för kunskapsuppbyggnad pågår parallellt. Planen för Kultur i vården antas sedan av Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden. Ett första steg är att anordna en gemensam workshop för Kulturnämnden och Hälso- och sjukvårdsnämnden om Kultur i vården.

Vi föreslår att en projektgrupp bildas med företrädare från:

- Kulturstaben, Folkhälsa och social utveckling, Regional utveckling
- Vuxenpsykiatri, Primärvårds- och Rehabcentrum och FoU, Hälso- och sjukvårdsavdelningen
- Kulturaktörer: Musik i Syd, Regionteatern, Kulturparken Småland, Biblioteksutveckling Sydost, konstsamordnare

Projektgruppen leds av en projektledare på Regional utveckling (placerad på Folkhälsa och social utveckling eller Kulturstaben) som får i uppdrag leda processen för en plan för Kultur i vården för Region Kronoberg. I planen fastslås bland annat prioriterade målgrupper, insatsområden, ansvarsfördelning, finansiering och organisation. Arbetet med planen för Kultur i vården är en process mot ett gemensamt synsätt kring definitioner och insatser.

Patient- och handikapporganisationerna fungerar som en referensgrupp till projektgruppen.

En forskare från FoU eller Linnéuniversitetet knyts till verksamheten.

Till projektgruppen knyts också några pilotprojekt som följs noga och utvärderas. Omfattning och utformning av utvärderingen fastställs i ett senare skede.

Här följer några exempel på pilotprojekt. Utgångspunkten är att projektgruppen arbetar fram pilotprojekten:

Möten med minnen, del två, projektägare: Kulturparken Småland

Musik, kultur och hälsa, projektägare: Musik i Syd

Pilotprojekt för Konst i Vården, Pedagogiskt arbete i samband med utställning och inventeringen av befintlig konst på Vuxenpsykiatri, projektägare: Konstkonsulenten i anslutning till nya Vuxenpsykiatri

Digital tillgänglighet och musik, projektägare Musik i Syd och Kulturarv

Syntolkning av teater – något projekt med fokus på tillgänglighet?

Det muntliga berättandet, samtida berättande, projektägare: Sagomuseet, Det fria ordets hus

Dokumentärt scenkonstverk med workshops och eftersamtal, projektägare: Regionteatern Blekinge Kronoberg

En modell för kulturombud inom hälso- och sjukvården genomförs.

Insatser görs fr.a. från politiskt håll för att etablera ett Kompetenscentrum för Kultur och hälsa inom ramen för Regionsamverkan Sydsverige.

4. Large – plan, kunskapsuppbyggnad, pilotprojekt och samverkan med kommunerna

Som förslag 2 men till projektgruppen knyts också Kommunalt forum och insatserna sprids till att omfatta även kommunerna, gärna med en början i gemensamma pilotprojekt. Metoden utgår från regionens begrepp samhandling. Organisationens inspireras av Region Skånes

arbete som är väl förankrat i kommunerna och där flera pilotprojekt sker i samverkan mellan regionen och aktuella kommuner.

En programverksamhet skapas där lokaler inom hälsa och sjukvård används som öppna arenor för kulturarrangemang. Programläggningen sker i samråd mellan projektledare, kulturarrangörer och kulturombud. Region Uppsala står som förebild i arbetet med programverksamheten. Här kan en samordning ev. göras med insatserna kring kultur på okonventionella platser.

Finansiering Kultur i vården

	1. Small	2. Medium	3. Large
Kostnader			
Projektledare	510 000	510 000	570 000
Omk plan	40 000	40 000	40 000
Omk kulturomb	20 000	20 000	20 000
Pilotprojekt		680 000	920 000
Utbildningsinsatser	50 000	50 000	50 000
Samarbete kommuner			500 000
Summa	620 000	1300000	210 0000
Intäkter			
Budgetanslag Kultur i vården	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Kulturrådet		?	300 000
Hälso- och sjukvårdsavd		300 000	300 000
Kommunal medfinansiering			500 000
Summa	1 000 000	1 300 000	2 100 000

Utgångspunkten är att en projektledare anställs på 75% för att arbeta med den fortsatta utvecklingen av Kultur i vården. I alternativet large har projektledartjänsten utökats till heltid eftersom det alternativet kräver större insatser. Vissa omkostnader finns för arbetet med planen och med att organisera kulturombud. Här kan också uppkomma kostnader för arbetstid för kulturombuden. I Region Uppsala arbetar kulturombuden på betald arbetstid. Utbildningsinsatserna är viktiga och 50 000 utgör en miniminivå för att kunna åstadkomma något inom området. Summan för pilotprojekten kan regleras med intäkter från andra finansiärer såsom t.ex. Kulturrådet. Det kan också vara aktuellt att söka medel från Kampradstiftelsen till de enskilda pilotprojekten. En viss medfinansiering från Hälso- och sjukvården är viktig för förankringens skull. Vidare utgår vi från att kommunerna medfinansierar sina egna pilotprojekt när detta blir aktuellt.

Foto: Tyrolen, fotograf: Kristina Gustafsson

Bilagor

Källor

Litteratur

All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing Inquiry Report Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing, July 2017

Kulturförvaltningen Stockholms län, Ida Nyström Niklas Källberg: Kompetenscentrum För kultur och hälsa Förstudie kring behov, förutsättningar och möjligheter, mars 2016

Sigurdson, Ola (red): Kultur och hälsa. Ett vidgat perspektiv (2014), Göteborgs Universitet

Springett, Jane: Kultur att införliva den holistiska och mänskliga aspekten, kapitel i Andersson & Ejlertsson (red) Folkhälsa som tvärvetenskap- möten mellan ämnen (2009) Studentlitteratur

Statens Folkhälsoinstitut: Kultur för hälsa- en exempelsamling från forskning och praktik (2005)

Nordiska ministerrådet: Vändpunkt – Förslag om kultur och hälsa, rapport till Nordiska ministerrådet från Region Skåne, 2015

NÄRMARE KRONOBERGAREN 2017 – 2027 UTVECKLINGSSTRATEGI INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRD, Region Kronoberg

REGIONAL KULTURPLAN FÖR KRONOBERGS LÄN 2018–2020

Uppdrag till Statens kulturråd att genomföra en nationell översyn av området kultur och hälsa

Länkar

Region Jönköping <http://plus.rjl.se/kulturivarden>

Region Östergötland <http://vardgivarwebb.regionostergotland.se/Startsida/Verksamheter/Halso--och-vardutvecklingscentrum/Verksamhetsutveckling-Vard-och-Halsa/Halsoframjande/Kultur-och-halsa/Ma-bra-med-kultur/>

Region Skåne: Strategi och handlingsplan <https://utveckling.skane.se/utvecklingsomraden/kulturutveckling/kultur-och-halsa/>

Strategiska gruppen <https://vardgivarwebb.skane.se/kompetens-utveckling/sakkunniggrupper/strategisk-grupp-for-kultur-och-halsa/#75385>

Projekt som fått kultur i vården-bidrag <https://utveckling.skane.se/utvecklingsomraden/kulturutveckling/kulturbidrag/beviljade-bidrag/#84688>

Kultur på recept <https://www.skane.se/Halsa-och-varld/Halsa/Kultur-pa-recept/>

Region Västerbotten: Alva kultur <https://regionvasterbotten.se/kultur/sjukhusbiblioteken/alva-kultur/>

Projektet Med famnen full av äventyr <https://regionvasterbotten.se/kultur/sjukhusbiblioteken/alva-kultur/med-famnen-full-av-aventyr/>

Rapport från Dalarna:

<http://dalarna.skadebanan.se/kulturochhalsa/Uppf%C3%B6ljning%20av%20f%C3%B6rstudie%20om%20Krehab.pdf>

<http://swedishbrainpower.se/>

<http://www.artshealthandwellbeing.org.uk/what-is-arts-in-health>

<https://www.theguardian.com/culture/2017/jul/19/arts-can-help-recovery-from-illness-and-keep-people-well-report-says>

<http://www.kulturellahjarnan.se/>

<http://www.kulturarenan.se>

Uppgiftslämnare/intervjupersoner

Region Kronoberg

Joar Björk, samordnare HHM (hälsa, humaniora och medicin)
Anna Bärtås, Verksamhetschef Barn- och ungdomskliniken
Sandor Eriksson, Verksamhetschef Psykiatri
Christel Gustafsson, regional utvecklingsdirektör
Ragnar Lindberg, kulturnämndens ordförande
Catarina Lindahl Petäjä, samordnare vård- och omsorgscollege
Louise Lyster, Avdelningschef - primärvårdens hälsoenhet Växjö
Annika Magnerot, verksamhetschef folkhälsa och social utveckling
Martin Myrskog, Regiondirektör Region Kronoberg
Per-Henrik Nilsson, hälso- och sjukvårdsdirektör
Charlotta Svanberg, hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande
Pernilla Sjöberg, 2:e vice ordförande i kulturnämnden
Åsa-Viktoria Wihlborg, konstkonsult

Kulturaktörer

Magnus Gustafsson, Musik i Syd
Magnus Holm, förut Regionteatern Blekinge Kronoberg
Lennart Johansson, Kulturparken Småland
Maria Lundkvist, Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg
Alexandra Stiernspetz Nylén, Det fria ordets hus
Meg Nömgård, Sagomuseet
Therese Willstedt, Regionteatern Blekinge Kronoberg

Andra regioner

Pia-Marit Ekström, kulturstrateg, Region Uppsala
Bibbi Miegel Sandborg, Utvecklare kultur och hälsa, Region Skåne

Nationella aktörer

Ulrika Lind, Kulturaräran, www.kulturaräran.se
Erik Åström, Kulturrådet

Intervjumall Kultur i vården, Region Kronoberg

2017-11-01

Bakgrund

Uppdraget till Region Kronobergs Kulturnämnd att utveckla satsningar inom området Kultur i vården kom från regionfullmäktige i samband med budgetarbetet 2018. Det politiska syftet med satsningen är att fler invånare ska kunna möta kultur i vardagen på platser nära dem. Olika insatser har redan gjorts på området Kultur i vården genom riktade uppdrag till Region Kronobergs bolag. Mot bakgrund av att Landstinget Kronoberg och Regionförbundet södra Småland slog ihop och bildade Region Kronoberg finns nya förutsättningar att jobba med kultur i vården. Nu finns också en långsiktig årlig finansiering avsatt till att utveckla satsningar.

Förstudie

Nilsson & Månsson är ett aktiebolag med fokus på kultur, hållbar utveckling och ledarskap (www.nilsson-mansson.se). Bland kunderna finns Jönköpings kommun, Linnéuniversitetet, Skånes dansteater och Länsstyrelsen Kronoberg. Erica Månsson och Sarah Nilsson äger Nilsson & Månsson AB. Region Kronoberg har ett ramavtal med Nilsson & Månsson och vid en förnyad konkurrensutsättning gällande en förstudie om Kultur i vården fick Nilsson & Månsson uppdraget att genomföra förstudien.

Uppdraget är:

Göra en skriftlig förstudie om Kultur i vården och hur det arbetet kan utvecklas i Kronoberg. Målet är att skapa möjligheter för fler att ta del av kultur i vården.

Upplägg

Under förstudien kommer en omvärldsanalys göras kring Kultur i vården i Sverige och Norden. Vidare kommer ett antal nyckelpersoner i Region Kronoberg att intervjuas. Syftet med intervjuerna är att få en bild av hur Kultur i vården kan organiseras på bästa sätt utifrån förutsättningarna i Region Kronoberg. Intervjuerna har karaktären av samtal och frågeställningarna är öppna.

Frågor

- 1 Vilken roll har du i Region Kronoberg?
- 2 Vilka tidigare erfarenheter har du av Kultur i vården, t.ex. från andra regioner?
- 3 Känner du till begreppet Kultur i vården?
- 4 Vilka möjligheter kan du se med att arbeta med Kultur i vården i Region Kronoberg?
- 5 Vilka hinder kan du se för att arbeta med Kultur i vården i Region Kronoberg?
- 6 Hur tror du att en satsning på Kultur i vården på bästa sätt skulle organiseras i Region Kronoberg?
- 7 Vilka beslut anser du vara nödvändiga för att skapa ett meningsfullt arbete med Kultur i vården? I vilka forum?
- 8 Vilka medskick har du i det fortsatta arbetet med Kultur i vården?

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar

Erica Månsson, Nilsson & Månsson AB

Foto: Växjö kommun, fotograf: Mats Samuelsson

